

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอก รอบที่สามของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ศึกษาได้เสนอผลการค้นคว้าเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. ความหมายและกรอบแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
2. องค์ประกอบหลักของระบบประกันคุณภาพการศึกษา
3. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. กรอบและแนวการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 -2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและกรอบแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ความหมายทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตร (2544ก, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของ การประกันคุณภาพภายในว่า หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ส่วนการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินผลและ การติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงาน ดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของสถานศึกษา

สำหรับสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2544ข, หน้า 15) ได้กล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจ ปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างเชื่อมั่น ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครองและผู้รับบริการ ทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของ สถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดการประกันคุณภาพ มีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันไม่ให้เกิด การทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (อ้างใน วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ และคณะ, 2545, หน้า 4) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาตาม พันธกิจที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ นั้น จะให้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพอันพึงประสงค์ตาม ความหวังของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม

ในขณะเดียวกัน หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ข, หน้า 6 - 15) ได้สรุปว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการทางการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและให้หลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่า สถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามหลักสูตรกำหนดและสังคม ต้องการ

การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

การประกันคุณภาพภายนอก หมายถึง เป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็น การประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

กรอบแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่สถานศึกษาจะนำไปใช้ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ควรมีดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (Child-Centered Development) เป็น แนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญ การดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องมีความเชื่อพื้นฐานว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (All Can Learn) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงมุ่งเน้นความสามารถ ของสถานศึกษาในการบริหารจัดการให้คุณภาพของผู้เรียนได้มาตรฐานตามที่กำหนดเป็นสิ่งสำคัญ

2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School – Based Management) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารการจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วยสถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งคุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ความมีอิสระคล่องตัวในการบริหารของสถานศึกษาจะทำให้สถานศึกษาสามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จึงเป็นการแสดงความรับผิดชอบของสถานศึกษา ในการระดมสรรพกำลังทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม มาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation and Collaboration) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกคน ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา (All for Education) เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกคนและสังคมโดยรวม (Education For All) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เช่น การเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาและภายในสถานศึกษาเอง ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมคิด ร่วมทำของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทุกคน ตั้งแต่การวางแผน การกำกับติดตามและการประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบและความผูกพันที่จะมุ่งมั่น ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็นแนวคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (Stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด คือ สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนักในคุณภาพของการศึกษาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นและจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพตามความต้องการ ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา นอกจากสถานศึกษาจะสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนแล้ว สถานศึกษาคควรกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ฝ่าย/หมวดหรืองาน และทีมงานในการดำเนินงานตามบทบาท หน้าที่หรือภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบต่อ ตลอดจนการพัฒนา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรให้มีคุณภาพสูงขึ้นอยู่เสมอ

5. การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ได้มาตรฐานคุณภาพต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนด ดังนั้นในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องแสดงความสามารถในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งรายงานให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบความก้าวหน้าและความสำเร็จในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตลอดจนพร้อมรับการตรวจสอบ/ประเมินจากองค์กรภายนอกและผู้ปกครอง ชุมชน สังคม หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน

ส่วนสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 3 - 6) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) หมายถึง กระบวนการหรือกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นใจได้ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการ

สำหรับวารินทร์ สีนสูงสุด (2542, หน้า 199) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใดๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้วางไว้แล้ว จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ขณะที่ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ข, หน้า 11- 16) ได้ให้นิยามความหมายของคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การบริหารคุณภาพดังนี้

คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณสมบัติ คุณลักษณะ สภาพที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และกระบวนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการและความจำเป็นสำหรับผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน และอนาคต โดยได้มาตรฐานตามที่กำหนด

มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ทางการศึกษา เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพ ที่พึงประสงค์ทางการศึกษาที่สถานศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นและเป็นมาตรฐานไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง เพื่อการส่งเสริม ปรับปรุงพัฒนา การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา

การบริหารคุณภาพ หมายถึง การบริหารคุณภาพของสถานศึกษา คือ แนวทาง การบริหารสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบุคลากรทุกคนทุกฝ่าย มีส่วนร่วมอย่างจริงจังและมุ่งหมายผลการพัฒนาคนในระยะยาว ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง ตลอดจนสถาบันและสังคมโดยส่วนรวม

นอกจากนี้ วิจิตร ศรีสอาน (อ้างในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา, 2544, หน้า 66) ได้บรรยายพิเศษเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาว่า การประกัน คุณภาพหรือที่เรียกว่า Q.A. (Quality Assurance) ซึ่งปัจจุบันก็กลายเป็นการใช้กันอย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม การศึกษา จนกลายเป็นคำกลางและเกิดความเข้าใจผิด เช่น สถานศึกษาต้องสิ้นเปลืองงบประมาณเพื่อจัดทำระบบ ISO ซึ่งมีแนวความคิดว่า ถ้ามีป้าย ISO อยู่หน้าสถานศึกษาแล้ว นี่คือการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นเมื่อมาถึงจุดหนึ่งที่เราเห็นว่า การทำ Q.A. ในเรื่องการศึกษาน่าจะต้องมีระบบและวิธีการเฉพาะ หลักการแรกก็คือ ไม่ว่าจะใช้ วิธีใดจะต้องใช้เพื่อพัฒนาการศึกษา ไม่นำไปใช้เพื่อการลงโทษ เมื่อใดที่นำไปใช้ในการลงโทษ แล้ว เมื่อนั้นจะเกิดการต่อต้านเบียดเบียนและผลที่ได้จะไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ในการนำเอา Q.A. มาใช้นั้นเข้าใจว่ามีจุดมุ่งหมายของคำว่า Development หรือ KIZEN ของประเทศญี่ปุ่น ดังนั้นการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้อย่างไรหากไม่ทำ การประกันคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพ การศึกษาไม่ใช่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อ Q.A. เท่านั้น แต่การศึกษาหลักการที่สองจะต้องสะท้อน ให้เห็นคุณภาพการจัดการสถานศึกษา ตามมาตรฐานได้จริง คำว่า ได้จริง ทุกคนใช้ประโยชน์ได้ เชื่อถือได้ ในวาระเดียวกัน ชัยอนันต์ สมุทวณิช (อ้างในสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา, 2544, หน้า 124) กล่าวว่า เมื่อกล่าวถึงเรื่องของ “คุณภาพ” คุณภาพไม่ใช่ กระบวนการหรือขั้นตอนสุดท้าย บางคนกล่าวถึงเรื่อง การประกันคุณภาพ บางคนกล่าวถึงเรื่อง การติดตามและประเมินผล แล้วไปดูในเรื่องของผลผลิต เสมือนหนึ่งว่าเป็นกระบวนการขั้นตอน สุดท้าย แต่ไม่ใช่เพราะวิวัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรมกับเรื่องของคุณภาพของคนในอดีต กาลก่อนที่จะมีระบบโรงเรียนนั้น จะพบว่า คุณภาพสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เรียกว่าการศึกษา ซึ่งกระบวนการนี้สามารถดูแลควบคุมได้ เนื่องจากมีผู้ที่เกี่ยวข้องจำกัด คือ จำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจะมีการฝึกทักษะหรือศึกษากับบุคคลต่อบุคคลและไม่มี ข้อกำหนดที่เป็นเงื่อนไขเวลา ดังนั้นในอดีตกาลจึงไม่มีคำว่า คุณวุฒิหรือใบรับรองคุณวุฒิ จะมี

เรื่องของคุณภาพ แต่จะสอดคล้องกันก็คือ หากท่านต้องการมีคุณวุฒิหรือใบรับรองคุณวุฒิ ท่านจะต้องมีคุณภาพก่อน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

องค์ประกอบหลักของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

จากเอกสารของสถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2543, หน้า 7 - 9) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ว่า ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนาขึ้นอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายในเพราะการดำเนินการ โดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพ อันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน

สำหรับแนวคิดตามหลักการบริหาร การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลดีและมีคุณภาพดี จะเห็นได้ว่าการศึกษานั้น ไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เป็นคุณภาพด้านต่าง ๆ ของคน อย่างไรก็ตาม กระบวนการบริหาร

เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวทางและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน

การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้คมีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องสร้างบ้านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้าง ก็ต้องตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่อง ก็ปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ

กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการและเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลย ไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้น ผู้ที่เป็นสถาปนิกคือ ครู และผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคลากรภายใน จะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดี และจะดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วก็ต้องช่วยกันคิดและช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอย่างไรและช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการ ลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

ขณะที่ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ก, หน้า 8-9) ได้อธิบายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันคือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) หมายถึง กระบวนการ พัฒนา หรือแนวดำเนินงาน เพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอนคือ

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational Standards) เป็นการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) ปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ประกอบด้วย การดำเนินงานในเรื่องต่อไปนี้

- 1.2.1 การพัฒนาครูเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.2 การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.3 การพัฒนาศึกษานิเทศก์เข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.4 การพัฒนาผู้บริหารการศึกษาเข้าสู่มาตรฐานวิชาชีพ
- 1.2.5 การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ
- 1.2.6 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน
- 1.2.7 การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา

เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาโดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2.3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา

เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้มาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ไปรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ให้ การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

ในส่วนของสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2542, หน้า 6) ได้สรุปว่า ปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพการศึกษา จะต้องประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ความเข้าใจ ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีความตั้งใจจริงในการดำเนินงาน ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการดำเนินงานตามแผน และการใช้ประโยชน์จากการดำเนินงาน

2. บุคลากรในสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาถ้ามีความรู้ในการดำเนินการวัดผลและประเมินผลจะช่วยให้ได้มาก ควรตั้งทีมงานที่เป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน ตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ให้มีการทำงานเป็นทีม ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์การประเมินและร่วมดำเนินงานด้วย ความเสียสละ และทุ่มเทเวลาให้กับการทำงาน

3. ผู้ปกครอง / ชุมชน ให้ผู้ปกครอง / ชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการประเมินและสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง/ชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือ สนับสนุน รวมทั้งสถานศึกษาต้องมีการประชาสัมพันธ์และรายงานผลต่อผู้ปกครอง / ชุมชน

4. ระบบส่งเสริมการดำเนินงาน ในการดำเนินงานประกันคุณภาพศึกษานั้น ระบบการส่งเสริมการดำเนินงานเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จเป็นอย่างมาก เช่น การจัดประชุมอบรม สัมมนาให้ทราบบทบาทหน้าที่ การจัดระบบนิเทศทำความเข้าใจให้ชัดเจนในการปฏิบัติงานเป็นที่รับทราบและแก้ปัญหาเป็นระยะและสม่ำเสมอ

5. ระบบการจัดสรรทรัพยากร ทรัพยากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อความสำเร็จ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดในด้านนี้ เพราะบางแห่งไม่มีวัสดุอุปกรณ์เพียงพอที่จะใช้

ในการดำเนินงาน ดังนั้นการสนับสนุนและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง

ขณะที่ รุ่ง แก้วแดง (2545, หน้า 68) ได้อธิบายว่า การบริหารและการจัดการศึกษาที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาไว้แล้ว โดยเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อมีเป้าหมายดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาก็ต้องเน้นเป้าหมายที่ผู้เรียนเป็นสำคัญด้วย คือ ต้องประกันว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ประกันว่าผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนทั้งความรู้และคุณธรรม ประกันว่าครูอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประกันว่าผู้บริหาร ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องโดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา และการที่ผู้เรียนคนหนึ่งจะเรียนรู้ได้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย กระบวนการเรียนรู้ก็เช่นกัน ผู้เรียนหนึ่งคนจะสามารถเรียนรู้ได้ประสบความสำเร็จ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 10 คนตามภารกิจและหน้าที่ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะให้ บริการที่ดีที่สุดกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างเต็มตามศักยภาพสูงสุดที่บุคคลนั้น พึงจะมีทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้นั้นจำเป็นต้องประเมินเพื่อปรับปรุงตลอดเวลา กระบวนการประกันคุณภาพจึงเปรียบเสมือนระบบสุริยะจักรวาลที่ทุกองคาพยพไปพร้อม ๆ กันบนวงจรแห่งคุณภาพ

สำหรับ จำรัส นองมาก (2546, หน้า 17 - 19) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาจะครอบคลุมขอบข่ายการดำเนินงานในเรื่องสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ เป็นการจัดทำรายละเอียดลักษณะหน่วยงานที่มีคุณภาพว่าในแต่ละด้านจะเป็นเช่นไร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้บรรลุลักษณะดังกล่าว มาตรฐานคุณภาพจึงเปรียบเสมือนพิมพ์เขียวในการก่อสร้างของวิศวกร โดยปกติแล้วหน่วยงานต่าง ๆ จะร่วมกันกำหนดมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงาน เป็นความคาดหวังที่จะผลักดันให้บรรลุ ถ้าเป็นสถานศึกษาส่วนใหญ่กรมต้นสังกัด จะกำหนดมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ในสังกัดไว้ให้ โดยระบุลักษณะคุณภาพในแต่ละเรื่อง พร้อมตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงคุณภาพตามลักษณะดังกล่าว เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้เป็นเกณฑ์ในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

2. การควบคุมคุณภาพ เป็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของการบริหาร เพื่อให้แน่ใจว่างานจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดการควบคุมคุณภาพ โดยอาจกำหนดช่วงเวลาตรวจสอบเอาไว้

3. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินงานเพื่อให้ทราบสภาพจริงว่าดำเนินการไปได้มากน้อยแค่ไหน การตรวจสอบคุณภาพจะต้องดำเนินการโดยผู้มีความรู้ความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะตรวจสอบ

4. การประเมินคุณภาพ เป็นการเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับผลการตรวจวัดเกณฑ์เป็นความคาดหวัง

การประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ทำให้ทราบว่าเรื่องไหนดี ไม่ดี อะไรเด่น ค้อย ผลจากการประเมินจึงจะสามารถช่วยชี้แนะให้สถานศึกษาได้ปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาไปสู่สภาพที่ดีกว่าได้ตลอดเวลา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากบุคคลหลายฝ่าย เพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบคลอบคลุม อันจะนำไปสู่สภาพที่ดีกว่าได้ตลอดเวลา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 8-13) เนื่องด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องนี้ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งโดยหลักการสากลถือว่าการประกันคุณภาพเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคุมดูแลไปกับการจัดการศึกษา แต่ประเทศไทยเพิ่งมาตื่นตัวเพราะได้มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ในกฎหมายเป็นครั้งแรก อย่างไรก็ตามความเข้าใจของฝ่ายต่าง ๆ ที่จะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ ยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันและบางกรณี ก็อาจตีความผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องนี้ จึงได้มีการวิเคราะห์คำอธิบายของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสาระบัญญัติที่เกี่ยวกับเรื่องนี้และเป็นบรรทัดฐานในการวางแนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อไป

แนวคิด

โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาไปยังระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา จึงมีความจำเป็น ต้องมีระบบการประกันคุณภาพเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า ผู้เรียนไม่ว่าจะอยู่ในท้องถิ่นใดก็ตามจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน ทั้งนี้จะมีทั้งการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาและการประเมินภายนอก เป้าหมายการประเมินคุณภาพนั้น ไม่ใช่เพื่อการลงโทษ แต่เป็นเครื่องสะท้อนให้

สถานศึกษาได้นำไปพิจารณาจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ฉะนั้น การประกันคุณภาพจึงเป็นการประกันคุณภาพเพื่อผู้เรียน

ในอดีตที่ผ่านมามักจะให้หน่วยงานประเมินภายในอย่างเดียว ซึ่งผลที่ออกมาเชื่อถือไม่ค่อยได้ ประเมินทุกอย่างออกมาดีเกือบทั้งหมด หรือแม้แต่การให้ศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประเมินก็ปรากฏว่าไม่ได้มีการนำผลการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการจัดการศึกษาเท่าที่ควร จึงสมควรให้มีการประเมินภายนอก โดยองค์กรอิสระ ซึ่งองค์กรอิสระในที่นี้ หมายความว่า ไม่ถูกรอบงำโดยฝ่ายรัฐหรือฝ่ายราชการ กรณีตัวอย่างเช่น การประเมินรัฐวิสาหกิจเป็นหน้าที่ของกระทรวงการคลัง โดยมีกรมบัญชีกลางเป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งได้ขอให้บริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิของกระทรวงการคลัง เป็นกรรมการเพื่อกำกับบริษัทเอกชนที่ทำหน้าที่ประเมินอีกชั้นหนึ่งเป็นการตรวจสอบแบบถ่วงดุลเพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม หรือการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาโดยบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นองค์กรอิสระทำหน้าที่ประเมินตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม

การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาเป็นแนวคิดที่ดี แต่ต้องระมัดระวังไม่ให้กลายเป็นมาตรฐานเดียว เนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาต่อไปจะมีความหลากหลาย มีตั้งแต่การศึกษาที่จัดโดยครอบครัว ชุมชน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย การมีมาตรฐานระดับชาติ ต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีมาตรฐานที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นด้วย หมายความว่าท้องถิ่นควรมีบทบาทที่จะกำหนดว่าต้องการพัฒนาคนในท้องถิ่นให้ออกมาเช่นไร เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

มาตรฐานการศึกษา หรือมาตรฐานขั้นต่ำ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะต้องมี แต่จุดที่สำคัญอยู่ที่ผลผลิต คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น เก่งขึ้นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น สำหรับส่วนที่เป็นปัจจัยตัวป้อนในด้านทรัพยากร กระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการเรียนการสอน ถึงแม้มีความสำคัญแต่สามารถจัดให้หลากหลายได้ ซึ่งความหลากหลายจะต้องคำนึงถึงผู้รับการศึกษาเป็นสำคัญ

หลักการ

ในการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีหลักการที่ต้องพิจารณาดังนี้

1. ระบบประกันคุณภาพ ไม่ใช่เรื่องของการชี้ถูกชี้ผิด หรือการตรวจสอบแต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษา
2. มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก 4 ส่วน ซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

3.1 การกำหนดมาตรฐานหรือหลักเกณฑ์ของระบบการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง เช่น กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินภายใน โดยคณาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

3.3 การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์การมหาชน ทำหน้าที่ในการประเมินภายนอก การที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้ เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการ และต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

3.4 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษา แนวการดำเนินงาน

1. การกำหนดมาตรฐานเป็นเรื่องของหน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ในระบบ เช่น อาจกำหนดให้มีคณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลายวงการ มีความเป็นอิสระ มีความเข้าใจการศึกษาทั้งภาพรวมและความต้องการของพื้นที่

2. ให้สถานศึกษาพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาขึ้นเอง โดยให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพของกระทรวง ระบุไว้ในมาตรา 4 วรรค 7 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

3. การประเมินภายนอก ดำเนินการโดยองค์การมหาชน ซึ่งเป็นองค์กรในกำกับของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงฯ มีฐานะเป็นนิติบุคคล บริหารงานในรูปองค์คณะบุคคลโดยมีคณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิ มีสำนักงานขนาดเล็กไม่ใหญ่โตแต่มีประสิทธิภาพ ทำหน้าที่เฉพาะด้านการประเมินภายนอกซึ่งอาจทำเองบางส่วนหรืออาจตั้งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาทำงานเฉพาะกิจ คือการประเมินคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม การเป็นองค์การมหาชน จะต้องดำเนินการที่ให้บริการสาธารณะโดยไม่แสวงหากำไร ซึ่งถือว่าการประกันคุณภาพเป็นบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง แต่องค์การมหาชนนี้ไม่สามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและไปใช้บังคับให้หน่วยงานหรือสถานศึกษาปฏิบัติตาม จึงต้องอาศัยหน่วยงานราชการที่มีอำนาจบริหารเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการประกันคุณภาพ เพื่อให้องค์การมหาชนนำไปจัดทำรายละเอียดในเรื่องตัวบ่งชี้ และวิธีการประเมิน ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 47 และมาตรา 74 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน
ทุกระดับประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก
ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 74 ในวาระเริ่มแรกที่การจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จให้นายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศเพื่อปฏิบัติการตาม
พระราชบัญญัตินี้ ในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหารการศึกษาตามหมวด 5
ของพระราชบัญญัตินี้จะแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาดไทยและคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามพระราชบัญญัตินี้
โดยให้ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

4. องค์การมหาชนเมื่อประเมินแล้ว ส่งผลการประเมินให้ผู้มีอำนาจใช้ในการตัดสินใจ
และดำเนินการในเชิงบริหาร เพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

5. ในรายงานการประเมินสถานศึกษา ประกอบด้วยรายละเอียดต่างๆ เช่น

- 5.1 ข้อมูลเชิงสถิติ
- 5.2 ตัวชี้วัดในด้านคุณภาพ
- 5.3 จุดอ่อนของสถานศึกษา
- 5.4 จุดแข็งของสถานศึกษา
- 5.5 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

6. องค์การมหาชนที่ทำหน้าที่ประเมินภายนอก ควรมีบทบาทในระบบการประกัน
คุณภาพด้วย ดังนั้นเมื่อประเมินแล้วให้จัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ (ในกรณีสถานศึกษาไม่ได้
มาตรฐาน ให้มีการปรับปรุงภายในระยะเวลาที่กำหนด) ส่งมายังหน่วยงานที่กำกับสถานศึกษา
พิจารณาคำเนินการตามที่เห็นสมควร แต่ถ้าถึงกำหนดระยะเวลาแล้วยังไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้
ส่งรายงานและข้อเสนอแนะมายังส่วนกลางเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป

7. ให้มีการประเมินผลภายนอกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี
นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

8. ระบบการประเมินระดับอุดมศึกษา ถ้าเป็นไปได้ควรอยู่ในระบบประกันคุณภาพ
การศึกษาเดียวกัน เพราะจะต้องประสานงานเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่จะต้องคำนึงถึง
ปรัชญาและภารกิจของระดับอุดมศึกษา ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย

แนวการดำเนินการในข้อ 3 ถึงข้อ 8 ได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความว่า

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผล การจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่ การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

กอร์ปกับในบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 72 วรรค 3 ได้กำหนดปีเริ่มต้นที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินผลภายนอกครั้งแรก คือ ในปีพ.ศ. 2548 ดังความว่า “ภายในหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กระทรวงจัดให้มีการประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่ง”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ก็คือ กระบวนการบริหารงานตามภารกิจที่มุ่งจะแสวงหาสิ่งที่ดีกว่า ให้เกิดขึ้นในองค์กร สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่การมีวัฒนธรรมคุณภาพ เพื่อสนองภาระความรับผิดชอบของตนในฐานะที่เป็นองค์กรการศึกษา ที่มีหน้าที่จัดและ บริการการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน ได้มีโอกาสพัฒนาเต็มศักยภาพ

กรอบและแนวการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กรอบและแนวการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาก็คือ

ในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเกี่ยวกับกรอบและแนว การดำเนินงานนั้น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 32 – 51) ได้สรุปว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพจะต้องมี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับการประกันคุณภาพภายนอก โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ ซึ่งไม่ควรจะเป็น ตัวเดียวกันทั้งหมด หรือเป็นคนละชุดทั้งหมดแต่ควรมีตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวร่วมและในด้านมาตรฐาน การศึกษาเพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ ส่วนในรอบที่สองมีจำนวน 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ ซึ่ง มาตรฐานการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียนมี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้น พัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถ

ตามศักยภาพและมีความสุข ด้านกระบวนการมี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นด้านกระบวนการบริหารจัดการและกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้านปัจจัยมี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสถานภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่และชุมชน สถานศึกษาสามารถใช้ 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางในการพัฒนาศักยภาพและมีความพร้อมในการมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไป นอกจากนั้นสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2549, หน้า 17 – 22) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินภายนอกรอบสอง (พ.ศ. 2549 – 2553) ไว้จำนวน 14 มาตรฐาน 60 ตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นมาตรฐานด้านผู้เรียน จำนวน 7 มาตรฐาน 32 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครู จำนวน 2 มาตรฐาน 13 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร จำนวน 5 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้

ในขณะที่สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 1 - 16) ได้ให้กรอบและแนวการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไว้ว่า จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2544 – 2549) ประกาศวิสัยทัศน์ การพัฒนาประเทศไทยในอนาคต 20 ปีข้างหน้าว่า มีจุดมุ่งหมายเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” และสร้างค่านิยมร่วมให้คนไทยตระหนักถึงความจำเป็น และปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ทักษะคิดและกระบวนการทำงาน โดยยึด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการประเทศแบบใหม่ ที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพและคุณภาพ แล้วก้าวตามโลกได้อย่างรู้เท่าทัน และได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตว่าเป็น สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ

1. สังคมคุณภาพ ที่ยึดหลักความสมดุล ความพอดี สามารถสร้างคนทุกคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วยคุณธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ ระบบเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ ได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสมดุลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการเมืองการปกครองโปร่งใส เป็นประชาธิปไตย ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรมในสังคมไทย

2. สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อ

พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถส่งสมทุนทางปัญญา รักษาและต่อขยายภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้อย่างเหมาะสม

3. สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน ที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและคุณค่าของเอกลักษณ์สังคมไทยที่พึ่งพาเกื้อกูลกัน รู้รักสามัคคี มีจารีตประเพณีที่ดีงาม มีความเอื้ออาทร รักภูมิใจในชาติ และท้องถิ่น มีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง ตลอดจนเครือข่ายชุมชนทั่วประเทศ

จากนโยบายระดับชาติสู่ระดับการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ดังกล่าว รัฐจึงกำหนดนโยบายข้อหนึ่งในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่เน้นการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ โดยเล็งเห็นว่าโลกอนาคตเป็นโลกของสังคมแห่งความรู้ที่เน้นคุณภาพของการบริการ แต่ในปัจจุบันคุณภาพของผลผลิต (คือผู้เรียน) จากระบบการศึกษา ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะระบบการศึกษาของประเทศไทยยังไม่อยู่ในฐานะที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพที่ดี หากประเทศไทยประสงค์จะพัฒนาคนให้มีปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้กระบวนการเรียนรู้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตจริง เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน และปัญหาอื่นๆ และอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลก จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยเหตุนี้แผนการศึกษาชาติ จึงกำหนดเป้าหมายที่จะเจาะถึงคุณภาพคนและคุณภาพสถานศึกษาว่า (1) ผู้เรียนต้องเป็นคนเก่งที่พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นคนดีและมีความสุข (2) ครูทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูทุกคนได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและ (4) สถานศึกษาทุกแห่งมีการประกันคุณภาพการศึกษา

นอกจากนี้ ในอีกแง่มุมหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จะพบว่าอดีต ที่ผ่านมากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยตรงเป็นผู้กำหนดระบบหลักเกณฑ์และวิธีการให้สถานศึกษาถือปฏิบัติ เช่น กำหนดหลักสูตรระดับต่างๆ ระบบการวัดและการประเมินผล การเรียน การให้ใช้หนังสือเรียนตามที่กำหนด ดังนั้น สถานศึกษา จึงมีทิศทางการพัฒนา ที่ชัดเจนไปในทางเดียวกัน ส่วนระดับคุณภาพการศึกษาอาจแตกต่างกันไปตามศักยภาพ แต่ปัจจุบันมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาคจนถึงระดับสถานศึกษา กล่าวคือ สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรเองได้ โดยคำนึงสภาพความต้องการและปัญหาของชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น แนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง จึงแตกต่างกันไป หากไม่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนไว้ คุณภาพสถานศึกษาแต่ละแห่งก็จะเกิดความเหลื่อมล้ำกันมากขึ้น ผู้ปกครองและชุมชนอาจไม่มั่นใจว่าบุตรหลานของตนจะได้รับ โอกาสในการเรียนรู้ได้เท่าเทียมกันหรือไม่ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาและระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควบคู่กันไป

หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษามี 3 ประการคือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดตั้งอำนาจความสะดวก และให้อิสระแก่ผู้สอน ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนให้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงตนเอง รับผิดชอบ และจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ความต้องการของชุมชนและสังคมให้มากที่สุด

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ/ คณะทำงานของสถานศึกษา ร่วมกันคิด ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ตลอดจนร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จของสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาโดยรวม

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (Focus Areas) เช่น ภายในช่วง 3 ปีนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ต้องสูงขึ้นจากฐานเดิมร้อยละ 5 -10 หรือในปีการศึกษาหน้าผู้เรียนทุกคนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 สามารถใช้อินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นข้อมูลได้อย่างคล่องแคล่ว หรือภายใน 2 ปี สถานศึกษาจะต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับเรื่องการรักษาระบบนิเวศ เป็นต้น จากเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาดังกล่าว มีการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan) เลือุกยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เหมาะสมและสามารถทำให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาจะต้องประชาสัมพันธ์ เป้าหมายและจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา ตลอดจนแผนพัฒนาสถานศึกษาให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ทั้งเพื่อเป็นสัญญาประชาคม และเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสู่เป้าหมายเดียวกัน

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีกระบวนการดำเนินการที่สัมพันธ์กัน 3 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ (ทั้งระดับชาติ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฐมวัย ระดับเขตพื้นที่ การศึกษาหรือระดับสถานศึกษาที่กำหนดขึ้นเพิ่มเติมตามบริบทหรือเอกลักษณ์ของสถานศึกษา) หัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความจำเป็นของ

การทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานอย่างมีระบบและทุกคนต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง จัดทำข้อมูลสารสนเทศในส่วนที่รับผิดชอบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศนั้นให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนางานเป็นประจำ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ

การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดนั้น ต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่ทุกกิจกรรม/โครงการ /งานมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนทุกด้าน มีการพัฒนาด้านปัจจัยให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรรหาให้เพียงพอ ดูแลรักษาให้ใช้ได้อยู่เสมอและปลอดภัยในการใช้ ประการสำคัญต้องมีระบบและกลไกการปฏิบัติงานตามแผน รวมทั้งติดตามกำกับการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. การติดตามตรวจสอบคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือสนับสนุน กำกับติดตามความก้าวหน้า และยืนยันการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายและบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนด โดยการติดตามตรวจสอบคุณภาพสามารถดำเนินงานในแต่ละระดับ ได้ดังนี้

2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ การดำเนินงาน / โครงการ ตลอดปีการศึกษาทั้งด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาและด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ จัดทำเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาได้ทันทีและเป็นข้อมูลสำหรับประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาได้

2.2 การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษา เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพไปสู่เป้าหมายตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สถานศึกษาทุกแห่งควรได้รับการติดตามตรวจสอบคุณภาพจากเขตพื้นที่การศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้ง ภายใน 3 ปี (ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ...) สำหรับสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็ง เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยกย่องสถานศึกษาที่มีรูปแบบการพัฒนาที่ดีให้เป็นตัวอย่างแก่สถานศึกษาแห่งอื่นได้ ส่วนสถานศึกษาที่มีคุณภาพผู้เรียนต่ำหรือมีแนวโน้มต่ำลงอันเนื่องมาจากปัญหาต่างๆ เขตพื้นที่การศึกษาควรตั้งคณะทำงานเข้าไปช่วยเหลือสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและติดตามความก้าวหน้าเป็นระยะ เขตพื้นที่การศึกษาต้องทำรายงานติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทราบด้วย

2.3 การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมระดับประเทศ โดยหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและผลักดันให้สถานศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพสถานศึกษาให้บริหารและจัดการการศึกษาได้อย่างเต็มที่

3. การประเมินและรับรองคุณภาพ เป็นการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนที่เกี่ยวข้องกันดังนี้

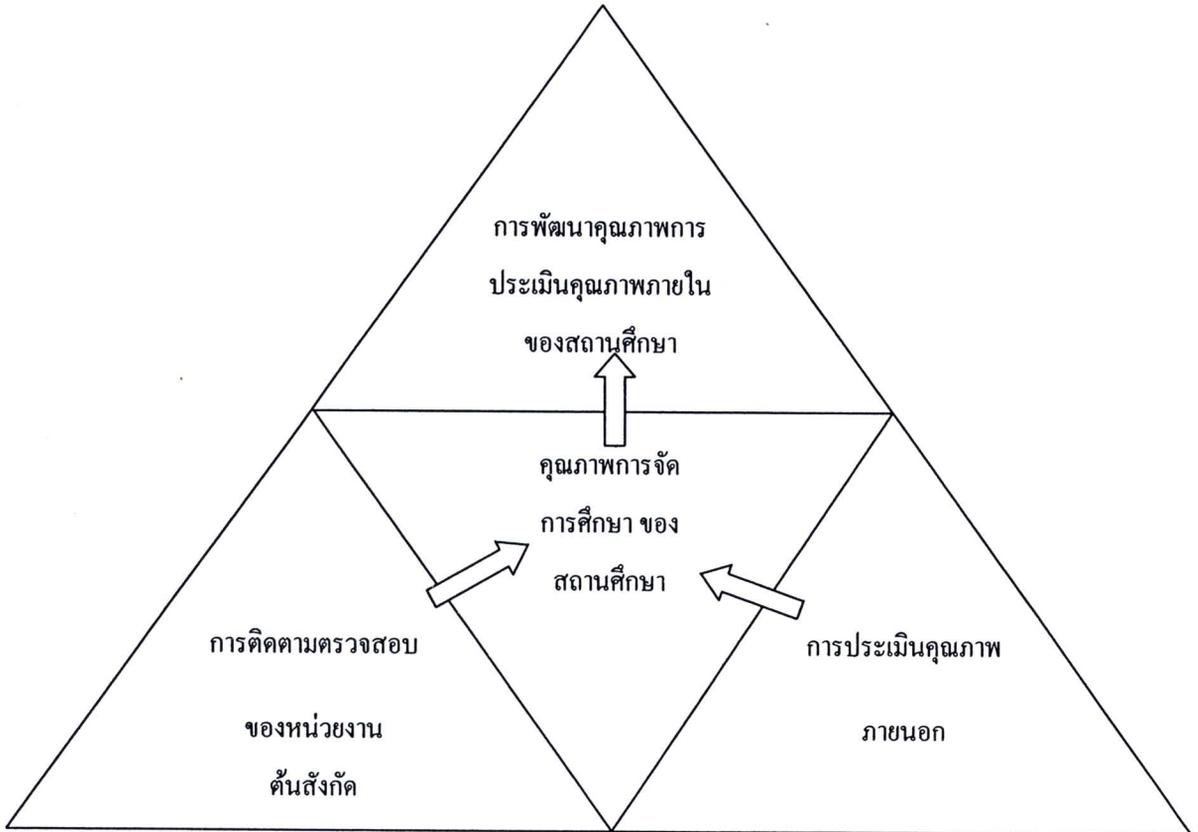
3.1 การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จากการติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาในข้อ 2.1 สถานศึกษานำข้อมูลสารสนเทศมาประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด (ตามระดับการศึกษาที่จัดซึ่ง หมายถึง มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย) จัดทำเป็นรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา รายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและรายงานต่อสาธารณชน

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษา การประเมินในส่วนนี้เป็น การดำเนินงานโดยองค์กรภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่ประเมินและให้การรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในทุก ๆ 5 ปี ผลจากการประเมินในภาพรวม จะนำเสนอรัฐบาล เพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ การกำหนดทิศทาง การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติ

การดำเนินการทั้ง 3 ประการ เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการติดตามตรวจสอบคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ทั้งในส่วนการพัฒนาคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ

แผนภูมิ 1 ความสัมพันธ์ของกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 6)

จากมาตรา 47 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 6 - 9) ที่กำหนดว่า ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงนั้นได้นำไปสู่การจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2546 และมีการปรับปรุง ใหม่โดยรวมระบบการประกันคุณภาพภายในขององค์กรหลักที่รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละระดับ โดยในส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รวมถึงการศึกษาปฐมวัย) นั้น ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการคือ

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

จากมาตรฐานการศึกษาของชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำสู่การปฏิบัติให้เกิดผล เพื่อยกระดับการศึกษาของประเทศให้เกิดประโยชน์กับประชาชนไทยทุกคน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยนำมาจัดทำเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ประกาศให้สถานศึกษาทุกแห่งที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เป็นเป้าหมายการพัฒนา

สถานศึกษาต้องนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย ที่ประกาศไว้นี้เป็นเป้าหมายพัฒนาสถานศึกษา อย่างไรก็ตามเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเองอาจต้องการเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษา ที่กำหนดเฉพาะเจาะจงตามบริบทและความต้องการของท้องถิ่นอีกก็ได้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกลักษณ์ของสถานศึกษาโดยกำหนดให้เหมาะสม ครอบคลุมสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน สถานศึกษาและท้องถิ่น

2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

สถานศึกษาควรจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลาง ควรมีคณะทำงานทำหน้าที่วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพและจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา โดยแต่งตั้งคณะทำงานที่มีตัวแทนบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมคิดร่วมวางแผนและร่วมติดตามตรวจสอบ เก็บข้อมูล

ส่วนสถานศึกษา ขนาดเล็กที่มีจำนวนครูน้อยมาก ควรร่วมกันวางแผนจัดระบบ การเก็บและรวบรวมข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา ทำให้ได้ตามแผนที่วางไว้ เพื่อไม่ให้ สะสมจนทำไม่สำเร็จเมื่อถึงสิ้นปีการศึกษา

สำหรับการจัดระบบสารสนเทศนั้น สถานศึกษาย่อมทราบว่ามีอยู่มากมาย เช่น ข้อมูลผู้เรียน ครูและบุคลากร ข้อมูลอาคารและสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ข้อมูลการพัฒนา บุคลากร ข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลงบประมาณ ฯลฯ สถานศึกษาควรมีการจัดระบบสารสนเทศให้ เป็นหมวดหมู่ให้ครอบคลุมและข้อมูลมีความสมบูรณ์ ค้นได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว มีการนำ ข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ การจัดหมวดหมู่ข้อมูลสารสนเทศ อาจแบ่งเป็นด้านก็ได้ เช่น ด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการเรียนการสอน คุณภาพการบริหารและการจัดการ และ คุณภาพการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้หรือจะจัดโดยวิธีอื่นที่สถานศึกษาเห็นว่าเหมาะสมก็ได้

3. การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่ควรมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการจัดทำ แผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา ในการจัดทำแผนดังกล่าวนี้ สถานศึกษาต้อง คำนึงถึงหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและการนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง แผนพัฒนา สถานศึกษาที่ดีควรคำนึงถึงวิธีดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ คือ

3.1 มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว

3.2 มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายการพัฒนา และสภาพความสำเร็จ ของการพัฒนาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

3.3 กำหนดวิธีการดำเนินงาน โดยอาศัยหลักวิชา หรือผลการวิจัยหรือข้อมูล เชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน/การจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

3.4 เสาะหาและประสานสัมพันธ์กับแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุน ทางวิชาการได้และระบุไว้ในแผนให้ชัดเจน

3.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรภายในชุมชน เพื่อการพัฒนาผู้เรียนร่วมกัน

3.7 กำหนดการใช้งบประมาณ และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.8 มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนและการนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา

ในแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา มีโครงการ/ กิจกรรม ที่ต้องดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดผลสำเร็จตามที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดของโครงการดำเนินงานตามแผนนั้น สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมใช้เทคนิคการบริหารและการจัดการที่จะทำให้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย

ตัวอย่างเทคนิคการบริหารและการจัดการที่ใช้แล้วประสบผลสำเร็จ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 9-12) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการบริหารและการจัดการที่ใช้แล้วประสบผลสำเร็จดังนี้

1. วงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA ของเดมมิ่ง (Deming Cycle) เป็นเทคนิคที่ผู้บริหารส่วนใหญ่ นิยมใช้กันแพร่หลาย เพราะเป็นกระบวนการที่มีการตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ขั้นการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผนหรือขั้นตอนที่วางไว้ (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนกลับไปทบทวน ปรับปรุงแก้ไข วางมาตรฐาน / มาตรการกำหนดขั้นตอนกันใหม่ (Act) เพื่อการดำเนินงานต่อไป

วงจรการพัฒนา PDCA สามารถนำไปใช้ดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนทุกงานและสอดคล้องกันได้อย่างต่อเนื่อง

2. แนวคิด Balance Scorecard

สถานศึกษาหลายแห่งใช้แนวคิดในการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balance Scorecard) เป็นเทคนิคการบริหาร เช่น โรงเรียนในฝัน โดยใช้การกำหนดมุมมองที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของการดำเนินงาน 4 ด้านคือ

2.1 มุมมองด้านนักเรียน (Student Perspective) โดยพิจารณาความต้องการ ที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง

2.2 มุมมองด้านกระบวนการจัดการศึกษาภายใน (Internal Process Perspective) โดยพิจารณาผลสำเร็จและแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของกระบวนการบริหารจัดการและการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน

2.3 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective)

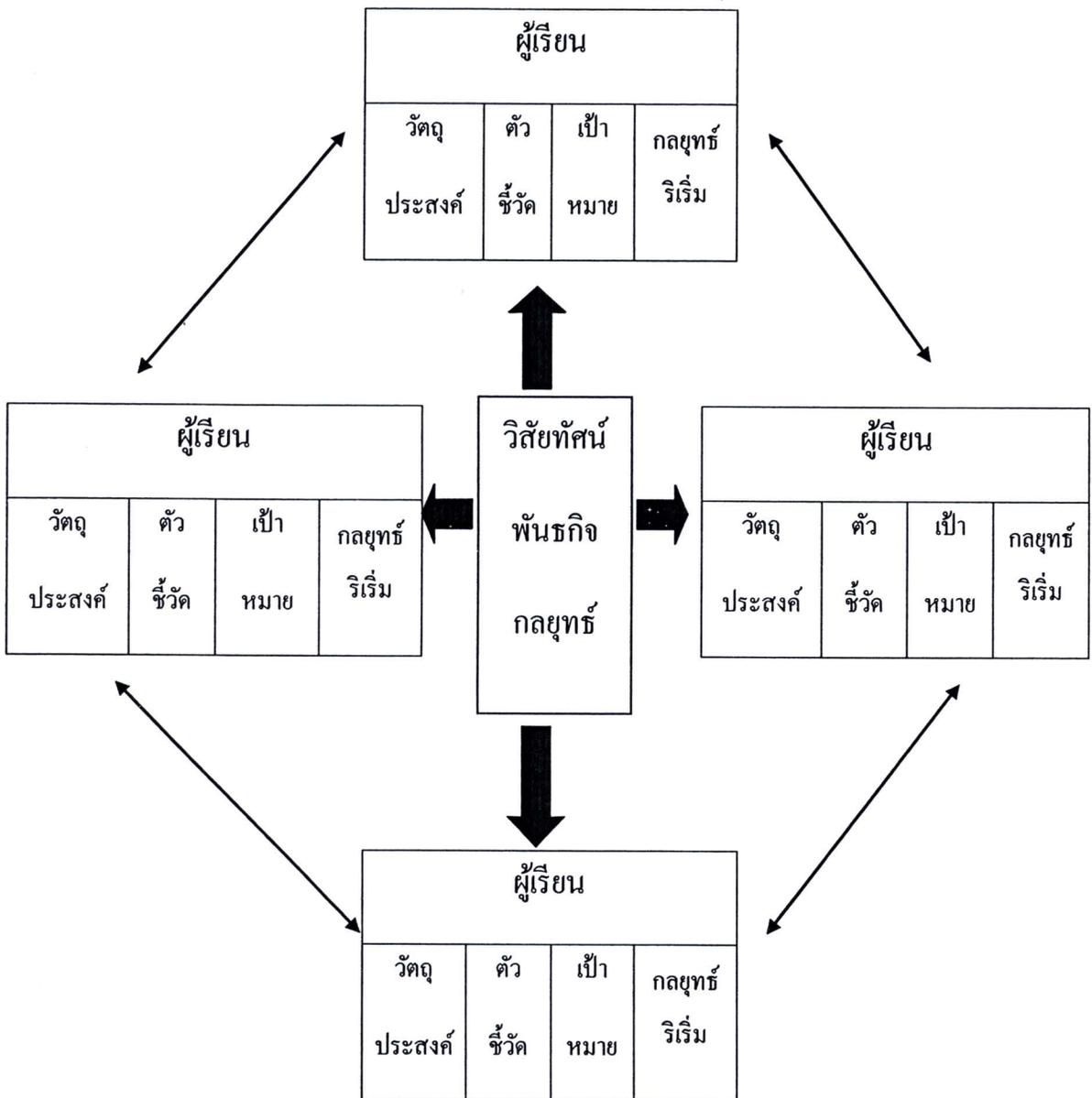
โดยพิจารณาปัจจัยที่ใช้ขับเคลื่อนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพตามที่คาดหวังได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและทักษะของครู ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา การเพิ่มสมรรถนะของสถานศึกษาในการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

2.4 มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร (Budget and Resource Perspective)

โดยพิจารณาปัจจัยส่งเสริมให้การดำเนินงานบรรลุภาพความสำเร็จในด้านงบประมาณและทรัพยากรโดยคำนึงถึง แหล่งสนับสนุน ราคากำลัง ค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร และงบประมาณ

จากมุมมองทั้งสี่ด้านนำมา กำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objectives) ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จโดยคำนึงถึงความครอบคลุมและสมดุล จัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) เพื่อตรวจสอบลำดับความสำคัญและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ ผ่านมุมมองด้านต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จได้อย่างไร แล้วจัดทำกรอบกลยุทธ์ (Strategy Framework) โดยการนำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์มากำหนดตัวชี้วัด (Measures) เป้าหมาย (Targets) และกลยุทธ์ริเริ่ม (Strategy Initiatives)

แผนภูมิ 2 รูปแบบการกำหนดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ (2549, หน้า 11)

นอกจากวงจรการพัฒนา PDCA และเทคนิค Balanced Scorecard แล้วยังมีเทคนิคการบริหารอีกหลายรูปแบบที่ผู้บริหารนำมาใช้แล้วประสบความสำเร็จ เช่น เทคนิค 5 ส, TQM, QC Six Sigma, Benchmarking, ToPSTAR เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพเชิงวิชาการให้มากยิ่งขึ้น

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาก็คือ การติดตามตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา สถานศึกษาคควรตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อวางแผนติดตามและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงาน / โครงการตลอดปีการศึกษาโดยใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นกรอบการติดตามตรวจสอบ ทั้งนี้ ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานประจำปีของสถานศึกษาอีกด้วย

สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาทุกปี ดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเป็นระบบ สนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

นอกจากนี้ สถานศึกษาคควรมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เพื่อให้ก้าวหน้าสภาวะการณ์ปัจจุบันด้วย คือ

5.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจ ของสถานศึกษา เช่น วิเคราะห์ดูว่าวิสัยทัศน์และภารกิจ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / มาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง จัดกิจกรรมอย่างไรจึงจะเหมาะสม

5.2 แผนพัฒนาสถานศึกษาเช่น แผนพัฒนาสะท้อนความต้องการของชุมชนจริงหรือไม่ มีการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนนำผลมาใช้ในการวางแผนครอบคลุมครบถ้วนหรือไม่ กิจกรรมตามแผนสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และเป้าหมายหรือไม่ แผนพัฒนาโดยรวมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนหรือไม่

5.3 การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ เช่น บรรยากาศและสภาพแวดล้อม สนับสนุนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด สะท้อนความสำเร็จของผู้เรียนอย่างไร ครูเลือกใช้ยุทธศาสตร์การสอนหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนหรือไม่ ครูและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างไร การจัดกระบวนการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกแก้ปัญหา ฝึกการคิดสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ตลอดจนพัฒนานิสัยรักการเรียนรู้หรือไม่ ผู้เรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกหรือไม่ สถานศึกษามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัย หรือไม่

5.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนประสบความสำเร็จจาก การเรียนรู้ที่ผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ ผลงานของผู้เรียนมีความหมาย บ่งบอกถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และทำได้หรือไม่ ผลงานแสดงความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ และ ผู้เรียนได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้มากน้อยเพียงใด ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและ สอดคล้องกับสภาพจริงเพียงใด มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน การกำหนดเกณฑ์การประเมินหรือไม่ สถานศึกษาจัดตั้งอำนวยการความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ทำงานร่วมกันได้อย่างดีหรือไม่

5.5 การพัฒนาองค์กร เนื่องจากสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ ที่สำคัญในชุมชน ฉะนั้นนอกเหนือจากการบริหารจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียน การสอน การพัฒนาผู้สอนและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว สถานศึกษาต้องมุ่งเน้นการพัฒนา สถานศึกษาโดยเฉพาะห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ประเด็นใน การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายใน จึงควรวิเคราะห์ดูว่า ผู้บริหารอุทิศตนเพื่อองค์กร เพื่อน ร่วมงาน และเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างไร เป็นผู้นำในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และ สามารถแนะนำนวัตกรรมหรือ แหล่งเรียนนวัตกรรมผู้สอนได้หรือไม่ มีการประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้สอน /คณะทำงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเชิงบริหารหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนหรือไม่ มากน้อยเพียงใด มีการรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาชาวบ้านและเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็น ที่ปรึกษา หรือให้ความรู้หรือไม่ มีการพบปะและเปลี่ยนประสบการณ์กับสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อเทียบเคียง การพัฒนาหรือไม่อย่างไร

5.6 การพัฒนาวิชาชีพครู เช่น มีการใช้แหล่งวิทยากรภายนอก (สถาบัน อุดมศึกษา องค์กรธุรกิจภาครัฐและเอกชน)ช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการเปิดโอกาสให้ครู แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีการใดบ้าง สนับสนุนให้ครูมี การวิจัยค้นคว้าความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลบ้างหรือไม่ บ่อยเพียงใด จัดหางบประมาณและสิ่งสนับสนุนมากน้อยเพียงใด ส่งเสริมให้มีการสัมมนาหรือพัฒนาวิชาชีพใน รูปแบบอื่นใดหรือไม่

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ดำเนินการอย่างจริงจัง จะช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลถูกต้องและเพียงพอในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพ การศึกษาในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ผลจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ยังมีส่วนช่วยกระตุ้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งนักการศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนให้ตระหนักถึงการกำหนด นโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติอีกทางหนึ่งด้วย

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด

จากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น สถานศึกษาจะมีข้อมูลสารสนเทศสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาที่มีความพร้อม อาจตั้งคณะทำงาน ขึ้นทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาก็ได้ ซึ่งจะเป็นการสร้างระบบการประเมินตนเอง อีกทางหนึ่ง นำผลจากการประเมินไประบุไว้ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ต่อไป การประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ต้องครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน / ปฐมวัย ที่กำหนดไว้

นอกเหนือจากนี้ สถานศึกษาอาจทำการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยรวม จำแนกตาม กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อ 5 เพื่อเปรียบเทียบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนเป็นรายคน เป็นการตรวจสอบและยืนยันคุณภาพผู้เรียนทางด้าน วิชาการ โดยขอใช้แบบทดสอบจากองค์กรที่มีแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาต้อง ปฏิบัติ เพราะการทำงานใด ๆ ก็ตาม ต้องมีการรายงานผลและนำผลไปใช้ จึงจะเป็นการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในอดีตมีการทะเลาะกันมาก จนทำให้เกิดจุดอ่อนเรื่องระบบ ฐานข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนา จึงมีการตราไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ในการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาหรือที่เรียก สั้น ๆ ว่ารายงานประจำปี นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ให้แนวทาง ไว้เป็นตัวอย่างในเอกสารชื่อ “แนวทางการเขียนรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของ สถานศึกษา” โดยเสนอให้แบ่งรายงานเป็น 4 บทคือ บทที่ 1 สะท้อนสภาพทั่วไปของสถานศึกษา บทที่ 2 ระบุเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา บทที่ 3 ระบุความสำเร็จของการพัฒนาตาม มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา บทที่ 4 ระบุจุดเด่น- จุดด้อย และ ความต้องการการช่วยเหลือ นอกจากนี้ ควรระบุหลักฐานข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของการประเมินตาม แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาไว้ด้วย

เมื่อจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเสร็จเรียบร้อยแล้ว สถานศึกษา ส่งรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นสังกัดภายในเดือนพฤษภาคมของทุก ๆ ปี และส่งให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพสถานศึกษา (สมศ.) เฉพาะในปีที่เข้ารับ

การประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จะนำรายงานของสถานศึกษา ทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นภาพรวมระดับเขตพื้นที่ และเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ภายในเดือน กรกฎาคมของทุก ๆ ปี จากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะได้นำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษามาสังเคราะห์เป็นภาพรวม ระดับประเทศ นำผลที่ได้มากำหนดเป็นนโยบาย กลยุทธ์ และยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของประเทศต่อไป

ประโยชน์สำคัญของการจัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีของ สถานศึกษาไม่ได้อยู่ที่จัดทำเพื่อรายงานใคร แต่อยู่ที่การนำผลไปใช้วางแผนปรับปรุงงานต่อ ๆ ไป ดังนั้น สถานศึกษาตระหนัก ถึงความจำเป็นในการจัดทำรายงานและนำข้อมูลไปใช้ให้เกิด ประโยชน์อย่างจริงจัง

8. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ในการทำให้คุณภาพของสถานศึกษาดำรงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น สถานศึกษาควร ตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานตาม โครงการ / กิจกรรมอยู่เสมอ ที่ทำต้องคุ้มค่า และเกิด ประโยชน์ ส่งผลถึงผู้เรียน การพิจารณาโครงการ/ กิจกรรมที่จะทำต่อไปหรือไม่นั้น ควรพิจารณา ดังนี้

8.1 ถ้าเป็นโครงการที่ดี สมควรดำเนินต่อไปก็ดำรงโครงการนั้นไว้

8.2 ถ้าเป็นโครงการที่ดี แต่ยังดำเนินการไม่สำเร็จหรือไม่บรรลุเป้าหมายเพราะมี จุดบกพร่อง ถ้าปรับปรุงแก้ไขสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ก็ดำเนินการต่อไปและทำให้ดียิ่งขึ้น

8.3 ถ้าเป็นโครงการที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ก็พัฒนาดำเนิน โครงการนั้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

8.4 หากมีเหตุการณ์หรือสิ่งที่สื่อเค้าว่าจะเกิดปัญหาต้องหาทางป้องกันไว้ก่อน ก็จำเป็นต้องจัดทำโครงการใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อป้องกันปัญหา

อย่างไรก็ตาม ในการทำให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้น สถานศึกษาต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. สร้างจิตสำนึกการพัฒนาให้เกิดขึ้นในหมู่ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา
2. เน้นย้ำหรือกำหนดเป็นนโยบายการทำงานอย่างมีระบบ รวมทั้งต้องทำงานอย่างมี เป้าหมาย ทำงานเป็นหมู่คณะ และต้องทำอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) การจะ ทำให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ต้องทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาเป็น บุคคล แห่งการเรียนรู้ คือ รู้จักพัฒนาตนเอง ใฝ่รู้ หมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

แบ่งปันความรู้กันตลอดเวลา เกิดทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่างๆหลากหลาย จนได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความรู้กับองค์กรอื่น ๆ สถานศึกษาก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลา

สำหรับสำนักงานทดสอบทางการศึกษา (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 5-16) ได้ให้กรอบและแนวการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไว้ว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา คือ การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) เป็นศัพท์ทางวิชาการที่วงการศึกษายืมมาจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมและนำเข้ามาใช้เพื่อการบริหารและจัดการเชิงคุณภาพในทางอุตสาหกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบบที่เน้นการตรวจจับ (Detection) อันได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพและการควบคุมคุณภาพ ทั้งสองกิจกรรมนี้เน้นพัฒนาความแม่นยำของเครื่องมือและประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ในการตรวจจับความผิดที่เกิดขึ้น จุดอ่อนของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบนี้คือ เป็นการลงมือกระทำหลังจากข้อผิดพลาดหรือปัญหาได้เกิดขึ้นแล้ว (Retrospective หรือ Reactive) การบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบที่สองเป็นสิ่งที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในสองทศวรรษหลังนี้มีลักษณะที่เน้นการป้องกันก่อนที่ความผิดจะเกิดขึ้น (Preventive หรือ Proactive) แบ่งย่อยได้ 2 ประเภท คือ การประกันคุณภาพและการจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ (Total Quality Management หรือ TQM) เดล (Dale 1994) ได้ให้ความหมาย การจัดการเชิงคุณภาพทั่วทั้งระบบ หรือ TQM

TQM เป็นปรัชญาการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกิจกรรมทั้งปวงที่จะตอบสนองความคาดหวังและความต้องการต่าง ๆ ของลูกค้าชุมชนและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุดโดยการพัฒนา และใช้ประโยชน์สูงสุดจากศักยภาพของพนักงานทุก ๆ คนในอันที่จะมุ่งมั่นไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า การประกันคุณภาพจะเป็นระดับหนึ่งของวิวัฒนาการของการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพที่ยังไม่บรรลุถึงขั้นของ TQM แต่ก็ได้เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดจากการบริหารและการจัดการเชิงคุณภาพแบบเก่าที่เน้นการตรวจจับ โดยให้หันมาเน้นการวางแผนป้องกันอย่างเป็นระบบเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้นได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการสร้างเชื่อมั่นกับผู้เกี่ยวข้องว่าผลผลิตที่ออกมาจะมีคุณภาพตามที่คาดหวัง ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การประกันคุณภาพยังคงมีการเน้นความสำคัญของคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือและเทคนิควิธีวัด สิ่งที่เพิ่มขึ้นมากก็คือ การสร้างความมั่น โดยการเริ่มตั้งแต่ขั้น การออกแบบและขั้นดำเนินงานจนถึงขั้นที่ได้ผลผลิตออกมา นอกจากนี้ก็จะมี การนำผลการประเมินในทุกขั้นตอน

มาใช้เพื่อการวางแผน ออกแบบ และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

ความสัมพันธ์ต่อเนื่องระหว่างการประเมินคุณภาพและการประกันคุณภาพ มองเห็นได้อย่างชัดเจนในบริบทของการศึกษา ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 5 ประการคือ

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
3. มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เป็นปรนัย
4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร
5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน (Audit and Review) การทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

แนวการประกันคุณภาพการศึกษายใน ระดับการศึกษาพื้นฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ในทุกระดับของวงการการศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกัน เป็นระบบมุ่งหน้าไปในทิศทางที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6) ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการและวิธีการบริหารและการจัดการคุณภาพ (Quality Management) สมัยใหม่ที่เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่เป็นผลผลิตขององค์กร จะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยที่ความมั่นใจนี้ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชาชีพข้อเท็จจริง หลักฐานเชิงประจักษ์ และความสมเหตุสมผลเป็นสำคัญ

การสร้างเชื่อมั่น ซึ่งเป็นแกนหลักของการประกันคุณภาพประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการอันได้แก่ การวางแผนป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนของการออกแบบและการกำกับดูแล ตรวจสอบและทบทวนเพื่อการปรับปรุงแก้ไข นอกจากนี้การสร้างเชื่อมั่นยังรวมถึงการนำองค์ความรู้ทางศาสตร์ที่ทันสมัยอันได้แก่ รูปแบบ กระบวนการ และเทคนิควิธีที่เป็นนวัตกรรมที่มีหลักฐานทางทฤษฎีและผลการวิจัยเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือ รองรับไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างมีเหตุผลว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ จะมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

การประกันคุณภาพภายในบริบทการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีมาตรฐานเป็นแกนนำการสร้างเชื่อมั่นใจ จะเริ่มต้นตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานในระดับเป้าหมายการศึกษาของชาติโดยการนำข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศมาใช้ในการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับสังคมไทยในอนาคต เกี่ยวกับการศึกษา สังคมไทยในอนาคตในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป ในระดับสถานศึกษาการประกันคุณภาพ จะครอบคลุมถึงการสร้างความมั่นใจ โดยการใช้ข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ และการวางแผนป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตั้งแต่ในขั้นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาการในกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารหลักสูตร การติดตามการตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะ ๆ เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การประเมินคุณภาพผลผลิต การจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูล การประเมินสำหรับการตัดสินใจในระดับต่างๆ และสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในระยะต่อไป

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประกันคุณภาพการศึกษา ครอบคลุมถึงมวลกิจกรรมและภารกิจทางวิชาการและทางการบริหารการจัดที่มีการวางแผนล่วงหน้าและมีการประสานสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจที่สมเหตุสมผลว่าผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ที่ได้กำหนดไว้การออกแบบและการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจะยึดหลักการต่อไปนี้

1. คุณภาพการศึกษาในบริบทของการประกันคุณภาพจะเน้นการสร้างคามพึงพอใจให้กับผู้บริโภครวมทั้งภายในภายนอก

คุณภาพภายใน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนที่สร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับช่วงต่อไปในทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต หรือทุกระดับชั้น

คุณภาพภายนอก หมายถึง ความพึงพอใจในเชิงเศรษฐกิจและสังคมระดับมหัพภาค ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะของผู้เรียนที่จำเป็นต่อความอยู่รอดและการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศชาติการแข่งขันทางธุรกิจ การค้าและเทคโนโลยีระดับภูมิภาคและระดับโลก

2. การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการศึกษาทั้งระบบของสถานศึกษา และเป็นยุทธวิธีเชิงรุก ที่เน้นการวางแผนและเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น ไม่ใช่การแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว

3. การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ กระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็น วิทยาศาสตร์ หลักตรรกะและความสมเหตุสมผล

4. การตรวจสอบ การวัดผลประเมินผลในบริบทของการประกันคุณภาพ มีจุดประสงค์ สำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลย้อนกลับสำหรับใช้ในการวางแผนเพื่อการปรับปรุงคุณภาพอย่าง ต่อเนื่อง มิใช่การจับผิดหรือการตัดสินให้รางวัลหรือลงโทษ

5. คุณภาพของการออกแบบ (มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรและแผนการสอน) และ กระบวนการทำงาน (การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร ครูและบุคลากรทางการศึกษา) เป็น องค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6. การประกันคุณภาพการศึกษานเน้นความสำคัญของการสร้างความรู้ ทักษะและ ความมั่นใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้เกิด การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

7. การประกันคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญต่อการประสานสัมพันธ์ภายในระหว่าง หน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และการร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัด

8. ภาวะความเป็นผู้นำและความเอาใจจริงเอาใจของผู้บริหารสถานศึกษา และการกระจาย อำนาจความรับผิดชอบที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 35-39)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ระบุให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา โดยมีระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบ การประกันคุณภาพภายนอก ระบบการประกันคุณภาพภายในมุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 18 (2) โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพสถานศึกษาภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับ ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงาน ต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนฐานของหลักวิชาข้อมูลหลักฐานที่ตรวจสอบได้และ

การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพ จากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด ในมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกระทรวงศึกษาได้ดำเนินการศึกษาและพัฒนาระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งทดลองระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาร่วมกับเขตการศึกษา จังหวัด และสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด โดยผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ศึกษาานิเทศก์ นักวิชาการทุกสังกัด และนำเสนอคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาและคณะกรรมการ บริหารคุณภาพและวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นชอบแล้ว กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนด ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้หน่วยงานต้นสังกัดและ สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจ ให้กับผู้เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนา ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ที่กำหนดในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการดังกล่าว ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยการสนับสนุนและกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1. ให้สถานศึกษาจัด โครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนา ด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยาการภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลตามข้อ 2.3 ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม อาทิเช่น การสังเกตพฤติกรรมและกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงานและเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีโดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 8 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

10. ให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้

10.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี / รายภาค

10.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

11. ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีและรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้การตรวจสอบและทบทวนให้เป็นไปตามข้อ 7 โดยอนุโลม

12. ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษาวิเคราะห์ วิจัยและเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผลungประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย

ส่วนกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 16-23) ได้นิยามกรอบความคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพและการบริหารคุณภาพสถานศึกษาดังนี้

การประกันคุณภาพและการบริหารคุณภาพสถานศึกษา

ลักษณะสำคัญของการประกันคุณภาพ

1. เน้นการประกันคุณภาพที่ตัวระบบและวิธีการปฏิบัติงาน
2. ยึดหลักกันไว้ดีกว่าแก้ ทำให้ถูกต้องเสียตั้งแต่แรก
3. มุ่งวางแผนสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในกระบวนการ ตั้งแต่เริ่มต้น ครอบคลุมทั้ง

กระบวนการและวิธีปฏิบัติการ

4. มีกลไกการดำเนินงานประจำวันของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ คือ

- 4.1 การตรวจสอบข้อผิดพลาดประจำวันและการแก้ไข
- 4.2 การแก้ไขสาเหตุของความผิดพลาด และป้องกันมิให้เกิดขึ้น
- 4.3 การป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ถ้ามีการวางแผนหรือ

สร้างงานใหม่

ระบบการการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กระบวนการของสถานศึกษา

1. แผนคุณภาพ

1.1 การจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา

ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ เป้าหมาย จุดเน้น ยุทธศาสตร์ แผนงาน บทบาท หน้าที่

1.2 การจัดทำแผนปฏิบัติการ

ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย งานโครงการ กิจกรรม ระบบ โครงสร้าง

บทบาทหน้าที่ แนวทางการปฏิบัติงาน

2. บริหารคุณภาพ

2.1 จัดระบบการดำเนินงานและวิธีปฏิบัติงาน

2.2 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน

2.3 ดำเนินการปฏิบัติด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน

2.4 พัฒนาบุคลากร

3. ทบทวนตรวจสอบภายใน

3.1 ตรวจสอบความก้าวหน้า

3.2 ประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด

3.3 ปรับปรุงและแก้ไข

3.4 พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. รายงาน

4.1 ผู้เกี่ยวข้อง

4.2 สาธารณชน

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนสำคัญ

1. วางแผน กำหนดระบบและกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการปฏิบัติงานต่างๆ ที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพเน้นคุณภาพ
 2. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน
 3. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน การบริหาร การปฏิบัติงาน การศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
 4. มีการบันทึกเป็นหลักฐานที่ตรวจสอบได้ในทุกกระบวนการ
 5. ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่
 6. มีการจัดการเรียนรู้ ฝึกอบรม พัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ
- หลักการบริหารคุณภาพสถานศึกษา
1. ผู้เรียน คือ หัวใจของการจัดการศึกษา
 2. พัฒนาการของผู้เรียน ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียน คือ ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติของสถานศึกษา
 3. สมาชิกทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา มีส่วนร่วม
 4. สถานศึกษาคือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่สมาชิกทุกคนให้ความเคารพนับถือไว้วางใจกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา มีเป้าหมายในอนาคตร่วมกัน
 5. หัวใจของกระบวนการสร้างคุณภาพ คือ มาตรการป้องกันล่วงหน้า ดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสมที่สุด ตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน และมุ่งมั่นปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
 6. สถานศึกษามี เป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ
 7. มุ่งเน้นการควบคุมคุณภาพภายใน กระบวนการจัดการศึกษา การปฏิบัติมากกว่า การตรวจสอบผลงานขั้นสุดท้าย
 8. สร้างภาวะผู้นำ ให้เกิดขึ้นในทุกฝ่ายให้ทุกคนนำตนเองได้
 9. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และส่งเสริมให้มีความริเริ่มกล้าแสดงออก

10. ส่งเสริมการศึกษา อบรม พัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
 11. มีความพยายามป้องกันปัญหา ลดชั้นตอน ระยะเวลาการปฏิบัติและเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังต่อเนื่อง
 12. มีการใช้ข้อมูล สารสนเทศ และข้อเท็จจริงในการตัดสินใจและปฏิบัติงาน
- การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
 แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทั้ง 6 ชั้นตอนมีดังนี้

1. การศึกษาและการเตรียมการ
2. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้
4. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
5. การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา
6. การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

ขณะที่พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ (2545, หน้า 5-6) ได้อธิบายว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยการประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษาที่มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษาทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพและสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้น

การประกันคุณภาพการศึกษา

ความจำเป็นในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 1-3) แสดงให้เห็นว่า มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้สถานศึกษา ต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

1. กระแสโลกาภิวัตน์

1.1 เทคโนโลยี สารสนเทศ การสื่อสาร

1.2 การแข่งขันกันนานาชาติ

1.3 ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

2. สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย

2.1 วิฤตเศรษฐกิจ

2.2 คุณภาพของประชากรต่อการพัฒนาประเทศ

2.3 ผลกระทบของวัฒนธรรมต่างชาติ

2.4 วิถีทางประชาธิปไตย

3. สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

3.1 การจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สังคม ประเทศชาติและกระแสโลกาภิวัตน์

3.2 รัฐไม่สามารถสร้างคนให้มีจิตใจที่ดี ให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตในสังคม ประกอบอาชีพอย่างพอเหมาะ และสามารถพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

4. บทบัญญัติด้านการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540

4.1 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43)

4.2 การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (มาตรา 43)

4.3 จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา 81)

5. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6)

5.1 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพ ภายนอก (มาตรา 47)

5.2 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 48)

5.3 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำการประเมินผล การจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก ของสถานศึกษาทุกแห่ง อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องและสาธารณชน (มาตรา 49)

6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)

6.1 คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

6.2 การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นพลังใน การพัฒนาของประเทศในอนาคต

7. นโยบายของรัฐด้านการศึกษา

7.1 ปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม

7.2 เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุขมีพัฒนา การรอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มี มาตรฐานการศึกษาแห่งชาติและระบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนา การศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ

8. การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

8.1 องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา

- การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ
- การปฏิรูปหลักสูตร
- การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน
- การพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารและบุคคลทางการศึกษา

8.2 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

- กระจายอำนาจ
 - ใช้แผนยุทธศาสตร์
 - เปิดโอกาสการมีส่วนร่วม
 - ประกันคุณภาพการศึกษา
- เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

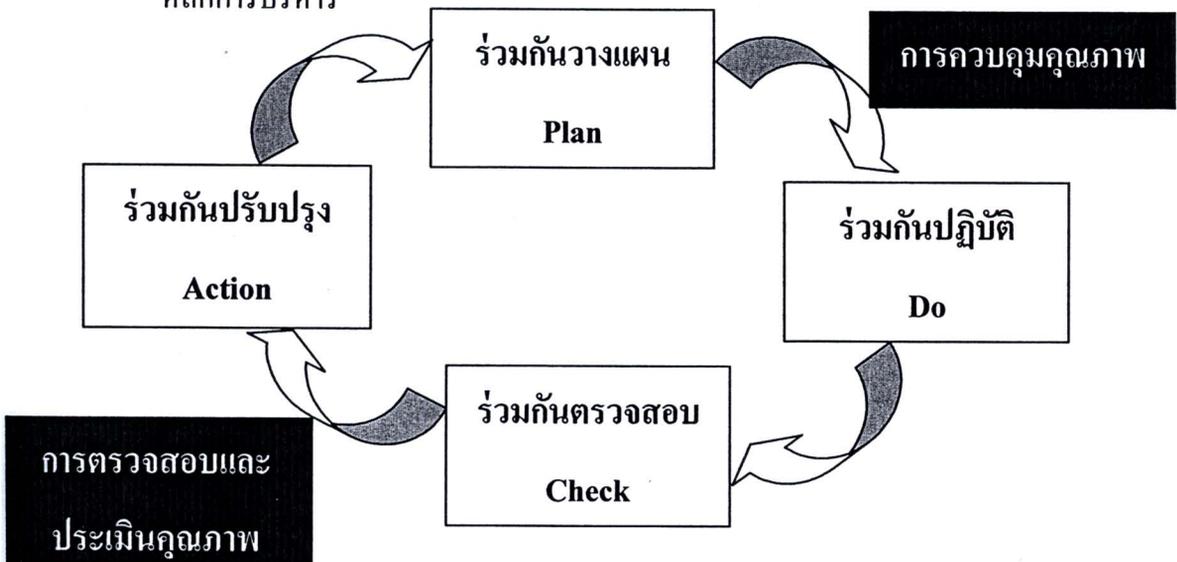
แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2543, หน้า 10) ได้กล่าวถึงแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างระบบการประกันคุณภาพภายในกับหลักการบริหาร ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและแนวคิดตามหลักการบริหาร ถ้าพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วย การควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพกับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันดังนี้

แผนภูมิ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและแนวคิดตาม

หลักการบริหาร

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2543, หน้า 10)

จากแผนภูมิข้างต้น การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพก็คือ กระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือการที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตาม และประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะ ทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2543, หน้า 11-49) ได้กล่าวถึงหลักการและขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายในไว้ดังนี้ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหาย โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆในสถานศึกษาโดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคมและประเทศชาติ

ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานนั้น จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานซึ่งเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนักเข้ามามีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งจะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มองเห็นคุณค่าและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการติดตามและกำกับดูแลการดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโดยคำนึงถึงเงื่อนไขข้างต้น ควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานในเรื่องนี้ หลังจากนั้นบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด ดังที่เสนอในแผนภูมิ 4 และมีแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

การเตรียมการก่อนดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการเรียนการสอน ควรมีการเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ โดยการเตรียมการที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ

1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยสร้างความตระหนัก และพัฒนาความรู้ทักษะ
2. การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อรับผิดชอบในการประสานงาน กระตุ้นกำกับ ดูแลให้บุคลากรภายในสถานศึกษา และบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมกันดำเนินการ

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

ปัญหาสำคัญในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ การที่บุคลากรในสถานศึกษายังเข้าใจไม่ชัดเจนว่าการประกันคุณภาพภายใน ก็คือการบริหารคุณภาพที่เป็นส่วนเพิ่มภาระ นอกจากนี้ บุคลากรในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นกับการเน้นคุณภาพและวิธีการทำงานที่มีการตรวจสอบ บางครั้งจึงเกิดการต่อต้าน จำเป็นต้องสร้างความตระหนักและพัฒนาความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นอันดับแรก โดยอาจดำเนินการดังนี้

1.1 การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายในและการทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปลูกจิตสำนึกและสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายมองเห็นคุณค่า และมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ถ้าบุคลากรยังมีความเข้าใจแตกต่างกันไปคนละทิศคนละทางและไม่มีทัศนคติที่ดี การประกันคุณภาพในสถานศึกษาก็จะสำเร็จได้ยาก ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องปรับความคิดของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับเดียวกันก่อน โดยรูปแบบที่ควรใช้ได้แก่

1.1.1 สถานศึกษาที่มีบุคคลแกนนำ ซึ่งมีความพร้อมในด้านความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ควรจัดประชุมเพื่อสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน โดยใช้วิทยากรของสถานศึกษาเอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และศักยภาพของสถานศึกษาที่สามารถพึ่งตนเองได้ อันเป็นปรัชญาของการประเมินแนวใหม่ ที่ต้องการให้บุคลากรภายในเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาตนเอง

1.1.2 ในกรณีที่การมอบหมายให้บุคลากรที่เป็นแกนนำ มีบทบาทในการชี้แจงทำความเข้าใจกับเพื่อนร่วมงานด้วยกันเองไม่ประสบความสำเร็จ ก็จำเป็นต้องจัดการหาวิทยากรมืออาชีพที่มีคุณภาพและมีฝีมือ มาช่วยโน้มน้าวความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องให้พร้อมจะดำเนินการประกันคุณภาพด้วยใจ ดังกรณีตัวอย่างของสถานศึกษานำร่อง ซึ่งพบว่า การใช้ยุทธวิธีปลูกจิตสำนึกด้วยการเชิญวิทยากรมืออาชีพมาพูดคุยให้กับบุคลากรทุกคนรับทราบพร้อมกัน ได้ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาที่แต่เดิมไม่ค่อยมีความก้าวหน้าในการดำเนินงานเกิดความตื่นตัวและลุกขึ้นมาดำเนินการทันที

1.1.3 การชี้แจงทำความเข้าใจ ไม่ว่าจะดำเนินการโดยบุคลากรภายในหรือวิทยากรมืออาชีพจากภายนอก ควรให้บุคลากรในสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมรับทราบพร้อมกัน ไม่ควรชี้แจงเฉพาะแกนนำหรือคณะทำงานกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสได้รับทราบความจำเป็นของการประกันคุณภาพภายในอย่างทั่วถึงกันและร่วมมือ ร่วมใจ ในการดำเนินการต่อไป

1.2 การพัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

บุคลากรส่วนใหญ่ยังเข้าใจวิธีการประกันคุณภาพภายในค่อนข้างน้อยและไม่รู้ว่าจะดำเนินการอย่างไรในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งยังขาดทักษะในการประเมินตนเองจึงควรฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดำเนินการประกันคุณภาพได้โดยรูปแบบที่ใช้คือ

1.2.1 การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ทุกคนได้เข้าร่วมประชุมหากสามารถหาบุคลากรที่มีความสามารถจะเป็นแกนนำได้ ก็ควรมอบหมายให้แกนนำเป็นผู้รับผิดชอบจัดการในเรื่องนี้

1.2.2 ในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการนั้น ควรแบ่งเป็นช่วง ๆ ตามกิจกรรมที่จะดำเนินการในแต่ละช่วงดังนี้

1. ช่วงแรก เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับภาพรวมของระบบการประกันคุณภาพภายใน กระบวนการบริหารงานคุณภาพ แล้วเริ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ต่อจากนั้นก็ให้ร่วมกันปฏิบัติจริงในการวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ

2. ช่วงที่ 2 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการกำหนดกรอบและวางแผนการประเมินการสร้างเครื่องมือการประเมิน ต่อจากนั้นก็ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบและแผนการประเมิน

3. ช่วงที่ 3 เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการประเมิน และการเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง โดยจัดประชุมปฏิบัติการหลังจากที่บุคลากรมีการปฏิบัติงานและมีการประเมินตนเองตามแผนไปแล้วระยะหนึ่ง

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการ

การตั้งคณะกรรมการ ควรพิจารณาตามแผนภูมิโครงสร้างการบริหาร ฝ่ายที่รับผิดชอบงานใด ควรอยู่ในคณะกรรมการที่รับผิดชอบการพัฒนาและการประเมินคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น เช่น ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ อาจารย์ประจำชั้น และอาจารย์ประจำวิชา ควรเป็นกรรมการที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพด้านการเรียนการสอนด้านครูและนักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารและอาจารย์ฝ่ายบริหาร ควรเป็นกรรมการที่รับผิดชอบการประกันคุณภาพเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร และเกี่ยวกับผู้ที่ทำงานด้วยการบริหารจัดการ เป็นต้น และมีคณะกรรมการกลาง ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของกรรมการคณะต่าง ๆ เพื่อประสานและรับผิดชอบในภาพรวมทั้งหมด

การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

1. การวางแผน การวางแผนเป็นการคิดเตรียมการไว้ล่วงหน้า เพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบงาน ระยะเวลาและทรัพยากรที่จะต้องใช้ เพื่อทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนต่าง ๆ คือแผนพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา แผนงบประมาณทั้งรายรับและรายจ่ายของสถานศึกษา เป็นต้น

ขั้นตอนการวางแผน

1.1 การกำหนดเป้าหมาย เป็นคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งควรระบุให้ชัดเจนในธรรมนูญสถานศึกษาและใช้เป็นหลักหรือทิศทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา หลังจากนั้นก็จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา ซึ่งควรครอบคลุมคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้เรียนที่พึงประสงค์ การบริหารจัดการ หลักสูตรและการเรียนการสอน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม การประเมินผล การกำกับตรวจสอบและการรายงาน

1.2 การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย เป็นการช่วยในการวางแผนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสถานศึกษาจะได้ทราบว่าเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการนั้น เป้าหมายใดสำคัญมากน้อยกว่ากันเพียงใด เพื่อกำหนดกิจกรรม บุคลากร ทรัพยากร และช่วงระยะเวลาที่จะดำเนินการในการพัฒนาเป้าหมายนั้น ๆ ให้เหมาะสม สถานศึกษาบางแห่งที่มีบุคลากรและทรัพยากรจำกัด อาจใช้การจัดอันดับความสำคัญเป็นเทคนิคที่ช่วยตัดสินใจให้ การทำงานมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งดำเนินการเป้าหมายหลักก่อน แต่เป็นพื้นฐานที่จะก่อให้เกิดเป้าหมายอื่นตามมาด้วย

1.3 การกำหนดแนวทางการดำเนินงานหรือวิธีปฏิบัติงาน เป็นการนำเป้าหมายที่มีลักษณะเป็นความคิดเชิงนามธรรม มาทำให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ โดยคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จหรือตัวบ่งชี้ให้มีความชัดเจนด้วย ในทางปฏิบัติจริง การคิดโครงการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้สำเร็จ และเป้าหมายนั้นเอื้อต่อการพัฒนาเป้าหมายอื่นต่อไปได้ ก็อาจขยายโครงการนั้น โดยจัดกิจกรรมในโครงการนั้นเพิ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอื่นๆ ต่อไปได้ด้วย เป็นการทำงานแบบบูรณาการซึ่งเป็นการคิดโครงการที่ดีและมีประโยชน์เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็กและยังทำให้สามารถระดมคนและทรัพยากร เพื่อมุ่งดำเนินการในเรื่องที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

1.4 การกำหนดระยะเวลา การกำหนดระยะเวลาจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะผู้ปฏิบัติจะได้ทราบว่างานใดควรจะต้องดำเนินการให้เสร็จเมื่อไร ต้องเร่งดำเนินการก่อนหรืออาจรอได้และยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร หรือผู้ที่มีหน้าที่กำกับดูแล จะได้ติดตามงานได้ว่ามีความก้าวหน้าตามแผนเพียงใด

1.5 การกำหนดงบประมาณ ควรคิดงบประมาณที่จะต้องใช้ในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนอย่างรอบคอบและให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด โดยคำนึงถึงความพอเพียงและความเหมาะสมระหว่างรายรับ- รายจ่าย เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย โดยมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า

1.6 การกำหนดผู้รับผิดชอบ การกำหนดผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมในการดำเนินการแต่ละขั้นตอนหรือในกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้แผนดังกล่าวสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรกำหนดไว้ในแผนให้ชัดเจนว่าเรื่องใดจะเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของใครบ้าง

2. การปฏิบัติตามแผน เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว บุคลากร ก็ร่วมกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้โดยในระหว่างการทำงานผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

2.1 จัดตั้งอำนวยความสะดวก สนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 กำกับ ติดตามทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด รายฝ่าย เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน

2.3 ให้การนิเทศ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการจัดการเรียนการสอน การประเมินตนเองและทักษะในด้านต่างๆ โดยผู้บริหารอาจให้การนิเทศเอง หรือเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้านมาให้การนิเทศ หรือส่งบุคลากรไปฝึกอบรม

3. การตรวจสอบประเมินผล การประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้าง ผู้บริหารและครูที่เข้าใจระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้อง จะตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ไม่กลัวการประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินตนเอง ซึ่งเป็นการประเมินที่มุ่งเพื่อพัฒนาไม่ใช่การตัดสินถูก-ผิด ไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน และไม่ใช่เรื่องที่ทำยาก ไม่ต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินมากมาย แต่เป็นการประเมินในงานที่ทำอยู่เป็นประจำเครื่องมือที่ใช้ อาจเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว โดยไม่ต้องสร้างขึ้นใหม่ เช่น สถิติที่เป็นข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของฝ่ายบริหาร ผลงาน หรือการบ้าน ตลอดจนการทดสอบย่อยของผู้เรียนในชั้นเรียนซึ่งเป็นข้อมูลที่ครูมีอยู่แล้ว เพียงแต่จัดเก็บให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้น ประกอบด้วย 1. การวางกรอบการประเมิน 2. การจัดหาและจัดทำเครื่องมือ 3. การเก็บรวบรวม

ข้อมูล 4. การวิเคราะห์ข้อมูล 5. การแปลความหมาย 6. การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพ การประเมิน

4. การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน เมื่อนุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผล เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ส่งผลให้กับคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมิน มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปรผลในภาพรวมทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา หัวหน้าหมวด ผู้บริหาร เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนางานของตนเองต่อไป การเผยแพร่ผลการประเมิน อาจใช้วิธีจัดประชุมภายในสถานศึกษา จัดบอร์ด หรือ จัดทำรายงานผลการประเมินฉบับย่อแจกบุคลากร

ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไป รวมทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการ ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ ประกอบด้วย 1. การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร 2. การวางแผนในระยะต่อไป 3. การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ

การจัดทำรายงานประเมินตนเอง หรือรายงานประจำปี

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีเพื่อเผยแพร่ ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครองหรือชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและ พร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก โดยดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
2. วิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา
3. การเขียนรายงาน

การรายงานผลการประเมินและเนื้อหาสาระที่ต้องการสื่อสารควรมี 2 แบบขึ้นอยู่กับกลุ่ม ผู้รับข้อมูล แบบแรกเป็นการรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วน เน้นในเชิงวิชาการเพื่อใช้สำหรับ รายงานหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก ส่วนแบบที่สองเป็นการรายงานสรุปเพื่อ เผยแพร่ให้กับกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน โดยนำเสนอในลักษณะการบรรยายใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และมีความยาวไม่มาก ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลของสถานศึกษาได้มากขึ้น

เนื้อหาสาระที่นำเสนอในรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี ควรมีหัวข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลสภาพทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของสถานศึกษา สถานที่ตั้ง สังกัด รูปแบบ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน โครงสร้างการบริหารงาน ข้อมูล

ผู้บริหารและบุคลากร จำนวนผู้เรียน งบประมาณ รวมทั้งข้อมูลสภาพชุมชน อาชีพและรายได้ของผู้ปกครอง

2. วิสัยทัศน์ เป้าหมายหรือมาตรฐานและแผนงานของสถานศึกษา

3. ผลการประเมินตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ โดยแต่ละตัวบ่งชี้ควรรายงานเกี่ยวกับเป้าหมาย การดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และผลการดำเนินงาน และอาจนำเสนอข้อมูลหรือหลักฐานสนับสนุนผลการดำเนินงานนั้น ๆ ด้วยก็ได้ นอกจากนี้ในแต่ละมาตรฐานควรนำเสนอจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงและแนวทางแก้ไขด้วย

4. สรุปผลการประเมินของมาตรฐานแต่ละด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย โดยในแต่ละด้านควรบอกถึงจุดเด่น เงื่อนไขที่ทำให้สำเร็จ จุดที่ต้องปรับปรุงสาเหตุและแนวทางแก้ไขปรับปรุงด้วย

5. ภาคผนวก อาจมีการรายงานเกี่ยวกับวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล หากเป็นที่ต้องการของหน่วยงานต้นสังกัด

คณะผู้จัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปีควรเป็นแกนนำหรือผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลพอสมควร ซึ่งจะทำให้สามารถสรุปผลการประเมินได้ถูกต้อง การจัดทำรายงานควรดำเนินการในส่วนที่สามารถทำได้ไปเรื่อย ๆ ก่อนสิ้นปีการศึกษา ไม่จำเป็นต้องรอให้ถึงสิ้นปีการศึกษาเพราะจะทำให้จัดทำรายงานไม่ทันกำหนดเวลาที่จะต้องส่งหน่วยงานต้นสังกัด และเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากกรอบและแนวการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสรุปได้ว่า สถานศึกษาจะต้องมีการพัฒนาทุกมิติอย่างเป็นองค์รวม มีความรับผิดชอบผลักดันการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพบนพื้นฐานความหลากหลาย และความแตกต่างของปัจเจกบุคคล ตลอดจนสร้างกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่สังคมต่อคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 -2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2548, หน้า 1-17) ได้สรุปตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 6 มาตรา 49 ที่ได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือสมศ.ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำหน้าที่ประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ

ในการประเมินรอบแรก (พ.ศ. 2543 -2548) นั้น สมศ.ใช้รูปแบบกัลยาณมิตรประเมินในการดำเนินการ โดยเฉพาะการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สถานศึกษา ในการดำเนินการประกันคุณภาพ ภายใน จัดทำ รายงานประเมินตนเองเพื่อให้พร้อมรับการประเมินคุณภาพ เพื่อให้พร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก สมศ.จะพิจารณาเพื่อยืนยันสภาพจริงไม่ได้ตัดสินได้ ตกผ่าน ไม่ผ่าน ประเมินเป็นรายมาตรฐาน ซึ่งผลการประเมินจะบอกถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของสถานศึกษา นั้น ๆ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ในมาตรา 51 ได้ระบุว่า ในกรณีที่ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้ สมศ.จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งหมายความว่า สมศ.จะต้องให้การรับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้มาตรฐานหรือไม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เพิ่มจากการประเมินเพื่อพัฒนาในรอบแรก สมศ.จึงวางหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินที่อิงเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นและอิงสถานศึกษาเพื่อให้การประเมินมีความสมดุลระหว่างเกณฑ์ที่กำหนดกับงานที่สถานศึกษาดำเนินการ เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่ถูกต้อง ทำให้สถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างถูกต้อง

มาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มี 12 มาตรฐาน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 7 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 9 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 10 สถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการสร้างส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ สำหรับดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 4 ด้าน 18 มาตรฐาน 84 ตัวบ่งชี้ ซึ่งโรงเรียนจะมีมาตรฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนเพิ่มเติมจากมาตรฐานที่กำหนดให้นี้ก็มาตรฐานก็ได้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพอิสระ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรมมีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบหมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ

มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร อย่างเป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นมาตรฐานการศึกษาที่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกโรงเรียนจะต้องใช้เป็นมาตรฐานในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนแต่ละโรงจะมีมาตรฐานที่เพิ่มเติมจากนี้ก็สามารถกำหนดมาตรฐานขึ้นมาเองได้ และต้องมีการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบต่อไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2552, หน้า ก1-1 ถึง ก1-13) ได้กล่าวถึงมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม(พ.ศ. 2554 – 2558)ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

สำหรับมาตรฐานที่ทางสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ.ใช้ในการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม จะใช้มาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม(พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมาโดยจะมีรายละเอียดที่ใกล้เคียงกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนทาง สมศ. ก็จะทำการประเมินมาตรฐานตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณา โดยใช้วิธีการเทียบเคียงในแต่ละมาตรฐานที่มีลักษณะคล้ายกันเข้าด้วยกัน ข้อมูล ณ วันที่ 2 สิงหาคม 2553

มาตรฐานและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558)
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยได้แบ่งตามกรอบแนวคิดเชิงมิติ ประกอบด้วย

มิติที่ 1 ประสิทธิภาพ (75 %)

1. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (15%)
2. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (10 %)
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (15%)
4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น (15%)
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (20%)

มิติที่ 2 คุณภาพ (10%)

การประกันและพัฒนาคุณภาพภายใน (10%)

มิติที่ 3 การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (6%)

1.คุณภาพครู (2%)

2.คุณภาพการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลการเรียนรู้ และการประเมิน
ผลการเรียนรู้ และการสอนซ่อมเสริม (4%)

มิติที่ 4 การบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา (9%)

1. คุณภาพผู้บริหาร (2%)

2. การกำกับดูแลและขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา (3%)

3. การบริหาร การบริหารวิชาการ และการพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหาร รวมทั้ง
การทำให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ (4%)

ตามกรอบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
แบ่งได้ดังนี้

INPUT (ปัจจัยตัวป้อน) 4 % ตรงกับมาตรฐานที่ 6 คุณภาพครู (2 %) และผู้บริหาร
(2 %) PROCESS (การบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา) 11 % ตรงกับมาตรฐานที่ 6

1. การกำกับดูแลและขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษา (3%)

2. การบริหาร การบริหารวิชาการ การพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารรวมทั้ง การทำให้
ผู้เรียนทุกคนในโรงเรียนประสบความสำเร็จ (4 %)

3. คุณภาพการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินผลการเรียนรู้และการสอน
ซ่อมเสริม (4 %)

OUTPUT (ผลการจัดการศึกษา) 75 % ตรงกับมาตรฐานที่ 1-5

1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (15 %)
2. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (10 %)
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (15 %)
4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น (15 %)
5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (20 %)

การประกันและพัฒนาคุณภาพภายใน 10 % ตรงกับมาตรฐานที่ 7

1. ประสิทธิภาพและผลลัพธ์ (5 %)
2. ระบบและกลไก (5 %)

กรอบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้อมูล ณ วันที่ 2 สิงหาคม 2553

มาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 -2558)
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (3 ตัวบ่งชี้) น้ำหนักร้อยละ 15
 - 1.1 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่ปฏิบัติหน้าที่นักเรียนที่ดี
ของโรงเรียน น้ำหนักร้อยละ 5
 - 1.2 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่
ผู้ปกครอง น้ำหนักร้อยละ 5
 - 1.3 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน
และสังคม น้ำหนักร้อยละ 5
2. ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (2 ตัวบ่งชี้) น้ำหนักร้อยละ 10
 - 2.1 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่มีสุขภาพดี มีน้ำหนักส่วนสูง
และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ รวมทั้งรู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย น้ำหนักร้อยละ 5
 - 2.2 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่มีสุขภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์
ที่ดีต่อผู้อื่น และมีสุนทรียภาพ น้ำหนักร้อยละ 5
3. ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน (3 ตัวบ่งชี้) น้ำหนักร้อยละ 15
 - 3.1 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีย้อนหลังของผู้เรียนที่มีนิสัยรักการอ่าน
สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัวและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ น้ำหนักร้อยละ 5

3.2 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นทีมได้ (TEAM LEARNING) นำนักร้อยละ 5

3.3 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ นำนักร้อยละ 5

4. ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น (3 ตัวบ่งชี้) นำนักร้อยละ 15

4.1 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดเป็นระบบ นำนักร้อยละ 5

4.2 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ นำนักร้อยละ 5

4.3 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังของผู้เรียนที่มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา นำนักร้อยละ 5

5. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามหลักสูตร (8 ตัวบ่งชี้) นำนักร้อยละ 20

5.1 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 3

5.2 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 3

5.3 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 3

5.4 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 3

5.5 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 2

5.6 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 2

5.7 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 2

5.8 ระดับสัมฤทธิ์ผลโดยเฉลี่ยสามปีซ้อนหลังกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของผู้เรียนในระดับชั้น ป.3 ป.6 ม.3 และ ม.6 นำนักร้อยละ 2

6. การบริหารและการพัฒนาสถานศึกษา (4 ตัวบ่งชี้) น้ำหนักร้อยละ 15

6.1 ระดับความสำเร็จของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำกับดูแลและขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษา น้ำหนักร้อยละ 2

6.2 ระดับประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานและการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและกลุ่มสาระการเรียนรู้ น้ำหนักร้อยละ 2

6.3 ปริมาณและคุณภาพของครู น้ำหนักร้อยละ 3

6.3.1 สถานศึกษามีครูเพียงพอ น้ำหนักร้อยละ 1

6.3.2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ น้ำหนักร้อยละ 1

6.3.3 ครูมีสมรรถนะตามที่กำหนด น้ำหนักร้อยละ 1

6.4 ประสิทธิภาพการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใน 8 กลุ่มสาระ น้ำหนักร้อยละ 8

6.4.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี น้ำหนักร้อยละ 1

6.4.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ น้ำหนักร้อยละ 1

7. การประกันและพัฒนาคุณภาพภายใน (3 ตัวบ่งชี้) น้ำหนักร้อยละ 10

7.1 ระบบและกลไกในการประกันคุณภาพภายใน น้ำหนักร้อยละ 3

7.2 ผลการประเมินการประกันคุณภาพภายในโดยต้นสังกัด น้ำหนักร้อยละ 3

7.3 การนำผลประเมินภายในไปใช้พัฒนาคุณภาพ น้ำหนักร้อยละ 4

รวมทั้งหมด 7 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ น้ำหนัก 100

การเปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน กับ มาตรฐานและตัวบ่งชี้ การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 1

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 4

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 4

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 5

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 3

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

ข้อ 2

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน
มาตรฐานที่ 9 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิความรู้ ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ
หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชน ได้ดี และมีครูเพียงพอ

มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 9 – 10 ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม
(พ.ศ. 2554-2558) ข้อ 6,7

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานด้านการบริหาร
และการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่าง
เป็นระบบครบวงจร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตาม
ธรรมชาติเต็มศักยภาพ

มาตรฐานที่ 11 – 16 ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม

(พ.ศ. 2554-2558) ข้อ 6,7

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชน
แห่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ
และองค์กรภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน

มาตรฐานที่ 17 – 18 ตรงกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม

(พ.ศ. 2554-2558) ข้อ 6,7

ขอบเขตเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับ การประเมินภายนอก รอบที่สาม ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้ง 4 ด้าน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายใน ที่สอดคล้องกับ เกณฑ์มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ข้อมูล ณ วันที่ 2 สิงหาคม 2553 สำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2552, หน้า ก1-1 ถึง ก1-13) ได้กล่าวถึงมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผู้เรียน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1, 3, 4, 5, 6, 7 ที่สอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม มาตรฐานที่ 1-5
 2. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการเรียนการสอน ได้แก่ มาตรฐานที่ 9, 10 ที่สอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม มาตรฐานที่ 6-7
 3. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานที่ 11, 12, 13, 14, 15, 16 ที่สอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม มาตรฐานที่ 6-7
 4. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐาน ที่ 17, 18 ที่สอดคล้องกับมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม มาตรฐานที่ 6-7
- เกณฑ์การรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและการประเมินทำทนายในระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้
1. การรับรองมาตรฐานระดับสถานศึกษา พิจารณาจาก
 - 1.1 ค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของผลการจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 1-5) อยู่ในระดับดี (≥ 3.75 ในระบบ 5 แด้ม) และการจัดการศึกษาในภาพรวม (มาตรฐานที่ 1- 7) อยู่ในระดับดีขึ้นไป (≥ 3.75 ในระบบ 5 แด้ม)
 - 1.2 ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีประสิทธิภาพผลการสอนอยู่ในระดับดีขึ้นไป (≥ 3.75 ในระบบ 5 แด้ม)
 - 1.3 ไม่มีมาตรฐานใดมีผลประเมินอยู่ในระดับปรับปรุงหรือต้องปรับปรุง
 2. สถานศึกษาจะได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับดีมาก

เมื่อสถานศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐาน มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของผลการจัดการศึกษา (มาตรฐานที่ 1-5) อยู่ในระดับดีมาก (≥ 4.75 ในระบบ 5 แด้ม) และมีแนวปฏิบัติที่ดีเลิศเป็น แบบอย่างหรือมีนวัตกรรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระ

การนำผลการศึกษาไปใช้ในการดำเนินการระยะต่อไป

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้ รวมทั้ง การพัฒนาเครื่องมือในการวัดและ/หรือการหาหลักฐานที่เป็นมาตรฐานในการประเมินตัวบ่งชี้ที่กำหนดขึ้น
2. การนำเสนอผลการศึกษาให้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. จัดทำคู่มือเพื่อใช้ในการนำร่องการประเมินคุณภาพภายนอก
4. การนำร่องการใช้มาตรฐานและตัวบ่งชี้ตามกรอบที่กำหนดในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ
5. ประกาศใช้ และส่งเสริมสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ที่กำหนด เน้นให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจําปีที่เป็นรายงานประเมินตนเองและระบบกลไกในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
6. เตรียมผู้ประเมินภายนอกให้มีความพร้อมโดยเน้นการใช้การประเมินสภาพจริง ประกอบกับเครื่องมือประเมินที่เป็นมาตรฐานการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้เหตุและปัจจัยที่สามารถอธิบายผลการประเมินในแต่ละมาตรฐานและในภาพรวม นำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาคุณภาพแก่สถานศึกษา

การประเมินคุณภาพคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 – 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ข้อมูล ณ วันที่ 20 ธันวาคม 2553

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554 -2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการพัฒนา 3 กลุ่มคือ กลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐาน กลุ่มตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ และกลุ่มตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม ให้สอดคล้องกับระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ข้อ 38 กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ทำการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและครอบคลุมประกอบด้วย 4 มาตรฐานคือ

1. มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การประเมินคุณภาพรอบสาม ประเมินด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 5 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ 2 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม 1 ตัวบ่งชี้

1.1 ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

1.1.1 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี น้ำหนัก 10 คะแนน

1) ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ รวมทั้งรู้จักดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย น้ำหนัก 5 คะแนน

2) ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ น้ำหนัก 5 คะแนน

1.1.2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ น้ำหนัก 10

คะแนน

1) ผู้เรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ ผู้ปกครอง น้ำหนัก 4 คะแนน

2) ผู้เรียนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน น้ำหนัก 4 คะแนน

3) ผู้เรียนมีการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม น้ำหนัก 2 คะแนน

1.1.3 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง น้ำหนัก 10 คะแนน

1) ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้จากการอ่านและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ น้ำหนัก 5 คะแนน

2) ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับผู้อื่นทั้งในและนอกสถานศึกษา น้ำหนัก 5 คะแนน

1.1.4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น น้ำหนัก 10 คะแนน

1) ผู้เรียนมีความสามารถด้านการคิด น้ำหนัก 5 คะแนน

2) ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคม น้ำหนัก 5 คะแนน

1.1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน น้ำหนัก 20 คะแนน

1) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 น้ำหนัก 2.5 คะแนน

2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 น้ำหนัก 2.5 คะแนน

3) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 น้ำหนัก 2.5 คะแนน

4) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 น้ำหนัก 2.5 คะแนน

5) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 น้ำหนัก 2.5 คะแนน

6) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 จำนวน 2.5 คะแนน

7) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 จำนวน 2.5 คะแนน

8) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ
ในระดับชั้น ป.3, ป.6, ม.3, ม.6 จำนวน 2.5 คะแนน

1.2 ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ จำนวน 10 คะแนน

1.2.1 ผลการพัฒนาให้บรรลุตามปรัชญา ปณิธาน พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของ
การจัดตั้งสถานศึกษา จำนวน 5 คะแนน

1.2.2 ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของ
สถานศึกษา จำนวน 5 คะแนน

1.3 ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

1.3.1 ผลการดำเนินงาน โครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา
จำนวน 5 คะแนน

2. มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ระบุว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจ
การบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหาร
ทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
โดยหลักเกณฑ์และวิธีกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การประเมิน
ภายนอกกรอบสาม ประเมินด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม 1 ตัวบ่งชี้

2.1 ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

2.1.1 ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา จำนวน
5 คะแนน

2.2 ตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม

2.2.1 ผลการส่งเสริมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐาน ยกระดับมาตรฐาน
และรักษามาตรฐานเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จำนวน 5 คะแนน

3. มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ระบุว่า จัดเนื้อหา
สาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่าง
ระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์

ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานการณ์ การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามประเมินด้วย ตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้

3.1 ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

3.1.1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ น้ำหนัก 10 คะแนน

- 1) ประสิทธิภาพการดำเนินการของสถานศึกษา น้ำหนัก 5 คะแนน
- 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู น้ำหนัก 5 คะแนน

4. มาตรฐานที่วัดด้วยการประกันคุณภาพภายใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 48 ระบุว่า ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม ประเมินมาตรฐานนี้ด้วยตัวบ่งชี้พื้นฐาน 1 ตัวบ่งชี้

4.1 ตัวบ่งชี้พื้นฐาน

4.1.1 พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด น้ำหนัก 5 คะแนน

การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีตัวบ่งชี้พื้นฐาน จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนักรวม 80 คะแนน (โดยตัวบ่งชี้ 1-4 และตัวบ่งชี้ที่ 6 มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีค่าน้ำหนัก 20 คะแนน และตัวบ่งชี้ที่ 7-8 มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน) ตัวบ่งชี้อัตลักษณ์ มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน (แต่ละตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน) และตัวบ่งชี้มาตรการส่งเสริม มีจำนวน 2 ตัวบ่งชี้ มีค่าน้ำหนัก 10 คะแนน (แต่ละตัวบ่งชี้มีค่าน้ำหนัก 5 คะแนน)

การตัดสินผลการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นการนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบ เพื่อพิจารณาระดับคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดมิติของการพิจารณา ทั้งรายตัวบ่งชี้ ประเภทของตัวบ่งชี้ และในภาพรวม

ช่วงคะแนน 4.51 – 5.00	ระดับดีมาก
ช่วงคะแนน 3.51 -4.50	ระดับดี
ช่วงคะแนน 2.51 -3.50	ระดับพอใช้
ช่วงคะแนน 1.51 -2.50	ระดับควรปรับปรุง
ช่วงคะแนน 0.00 -1.50	ระดับต้องปรับปรุง

ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว)

อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสอง ของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) โดยสมศ. (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2550, หน้า 25-38) สรุปได้ดังนี้

ผลการประเมินด้านผู้เรียนพบว่า มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ กตัญญู เมตตา กรุณา ประหยัด รู้จักใช้ รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เสียสละเพื่อส่วนรวม และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจัดให้มีดังนี้ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการฝึกวิชาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม โครงการส่งเสริมสหกรณ์โรงเรียน โครงการอาหารกลางวันขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และจากการประเมินโครงการของสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีนิสัยรักการประหยัด มีพฤติกรรมเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย และผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 77 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของ กิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนมีสัดส่วนของร่างกายเหมาะสมตามวัย รู้จักดูแลสุขภาพ มีสุขอนามัย หลีกเลี่ยงสิ่ง เสพติด สิ่งมอมเมา สิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตราย รู้จักให้เกียรติผู้อื่น กล้าแสดงออก และมีมนุษยสัมพันธ์ ที่ดีและเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษา จึงจัดให้มี โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการส่งเสริมสุขภาพ โครงการอาหารกลางวัน โครงการแข่งขันกีฬากรีฑา นักเรียน โครงการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมการรณรงค์การป้องกันไข้เลือดออก กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรม เสริมสวย 10 กิจกรรม อย.น้อย ขึ้นสถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมและโครงการ

ต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และจากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า มีความรู้และสามารถปฏิบัติตาม กฎจรรยา หลีกเลียงกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ และห่างไกลจากสารเสพติด และผู้เกี่ยวข้อง ร้อยละ 92 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา อยู่ใน ระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมิน รอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการ การแข่งขันกีฬา- กรีฑา โครงการพลศึกษาในโรงเรียน โครงการ ส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมชุมนุมศิลปะ กิจกรรมชุมนุมดนตรี – นาฏศิลป์ กิจกรรมชุมนุมพลศึกษาขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหารกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน จากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนสนใจ กิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา และมีทักษะในการเล่นกีฬาอย่างเหมาะสมกับวัยและผู้เกี่ยวข้อง ร้อยละ 79 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนมี ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และมีจินตนาการ และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการ พัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุด ส่งผลงาน โครงการงานวิทยาศาสตร์เข้าประกวดเนื่องในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ขึ้น สถานศึกษา ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน จากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 77 พึงพอใจต่อ ผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนมีความรู้ตามหลักสูตรทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเพื่อให้สอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอน กลุ่มทักษะ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุดโรงเรียน กิจกรรมส่ง ผลงานโครงการงานวิทยาศาสตร์เข้าประกวดเนื่องในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ โครงการประชาธิปไตย ในโรงเรียน โครงการฝึกทักษะวิชาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โครงการช่วยเหลือ

นักเรียนค้อยโอกาสทางการศึกษาขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรม และ โครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู นักเรียน จากการประเมิน กิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มขึ้นกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา พลศึกษาและการงานเทคโนโลยี และผู้เกี่ยวข้อง ร้อยละ 75 พึงพอใจ ต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียนรักการเรียนรู้สนุกกับการเรียนรู้ และสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการ ส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุดโรงเรียน โครงการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา โครงการประชาธิปไตย ในโรงเรียนและกิจกรรมแนะแนวกิจกรรมวันสำคัญ ขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ผู้เรียน จากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่สถานศึกษา จัดให้ และมีทักษะในการใช้อินเตอร์เน็ตในการศึกษาค้นคว้า สนใจ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วย ตนเองอยู่เสมอและผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 78 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้เรียน มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีความรู้สึที่ดีต่อทุกอาชีพที่สุจริต และเพื่อให้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการพัฒนา การเรียนการสอนกลุ่มทักษะ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุด ส่งผลงานโครงงานวิทยาศาสตร์ เข้าประกวดเนื่องในงานสัปดาห์วิทยาศาสตร์ขึ้น กิจกรรมและ โครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู นักเรียน จากการประเมิน กิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์จริง มีทักษะในการทำงานเป็นทีม และผู้เกี่ยวข้อง ร้อยละ 79 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและ โครงการ

ผลการประเมินด้านครู มาตรฐานที่ 8 ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงาน ที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะครู มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ได้สอน ตรงกับวิชาที่จบการศึกษามาหรือตรงกับความถนัด ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนครู เพียงพอและเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษา จึงจัดให้มี

โครงการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุดโรงเรียน โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โครงการโรงเรียนแกนนำ ร่วมขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ครู จากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 90 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะครูสามารถจัดการเรียนการสอนในวิชาที่ตนเองสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของการประเมินรอบแรก สถานศึกษาจึงจัดให้มีโครงการพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มทักษะ โครงการส่งเสริมและพัฒนาด้านวิชาการ โครงการห้องสมุดโรงเรียน โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โครงการโรงเรียนแกนนำร่วม โครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ในโรงเรียนขึ้น สถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษา ครู จากการประเมินกิจกรรมและโครงการของสถานศึกษา พบว่า ครูสามารถแก้ปัญหาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง และผู้เกี่ยวข้องร้อยละ 87 พึงพอใจต่อผลสำเร็จของกิจกรรมและโครงการ

ผลการประเมินด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถเป็นผู้นำในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพตามมาตรฐาน และครูได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาบุคลากรในด้านความสามารถในเชิงการบริหารจัดการให้สถานศึกษาได้พัฒนาสู่มาตรฐาน จัดให้มีโครงการพัฒนาบุคลากร มีผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นภาคีร่วมดำเนินการเป็นระบบต่อเนื่องมาเป็นเวลานานกว่า 3 ปี และจะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสม ทันสมัยมากยิ่งขึ้นทุกปี ในปีที่ผ่านมาการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาในภาพรวมบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและกิจกรรมมีคุณภาพที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 75 พึงพอใจ

มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะผู้บริหารตระหนักใน ความสำคัญของการบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายตามโครงสร้างระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน บุคลากรร่วมกันประชุมวางแผนจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานจัดการสถานศึกษา เป็น 4 ฝ่าย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาและมอบหมายให้ครูรับผิดชอบแต่ละฝ่ายตามความถนัดและเหมาะสมของแต่ละคนอย่างทั่วถึง จัดให้มีโครงการประกันคุณภาพ

ภายในโครงการพัฒนาระบบเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้และคุณภาพในโรงเรียน โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนงบประมาณประจำปี มีผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นภาคีร่วมดำเนินการตามโครงการและกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนด มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยยึดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และดำเนินการอย่างต่อเนื่องมากกว่า 3 ปี ในรอบปี ที่ผ่านมามีการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ที่มีผู้เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 พึงพอใจ

มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ตระหนักในความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น เน้นให้ผู้เรียนค้นพบข้อมูล นำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติจริงตรงกับวิสัยทัศน์ ในแผนกลยุทธ์ และได้ประชุมวางแผนจัดโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในแผนปฏิบัติการประจำปี เช่น โครงการพัฒนาทักษะทางวิชาการ โครงการห้องสมุด โครงการเข้าค่ายพักแรมลูกเสือเนตรนารี โครงการส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียน โครงการจัดการเรียนการสอนโดยวิทยากรภายนอก โดยผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน ร่วมเป็นภาคีดำเนินการตามโครงการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลได้ดำเนินการเป็นกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 75 พึงพอใจ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ได้ตระหนักเห็นความสำคัญของการมีหลักสูตรและสื่อที่เหมาะสมและเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน และได้มีการจัดประชุมวางแผนและกำหนดโครงการจัดทำหลักสูตรและสื่อที่เหมาะสมประกอบด้วย โครงการส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการ โครงการจัดห้องสมุดโรงเรียน โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ในโรงเรียนและผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ร่วมดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่องมานานกว่า 3 ปี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 75 พึงพอใจ

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา อยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ความสำคัญของการเสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ให้สามารถก่อเกิดความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานที่ต้องการ จึงได้ประชุมวางแผนกำหนดนโยบาย หลักการ ภารกิจ ด้านนี้ร่วมกันอย่างจริงจังจัดให้มีโครงการประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โครงการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา โครงการวันสำคัญประสานงานกับหน่วยงานและเอกชนที่มีศักยภาพ เช่น มูลนิธิไทยรัฐ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล หม่อมราชวงศ์สุรราช ศรีราช

ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในเขตบริการ สนับสนุนวัสดุในท้องถิ่นและแรงงาน ร่วมกันสร้างอาคารเรียน ขนาด 2 ชั้น 8 ห้องเรียน 1 หลัง หอพักนักเรียนหญิง ขนาด 4 ห้องนอน 1 หลัง อาคารห้องสมุด 1 หลัง ในด้านการบริการชุมชนได้จัดอาคารและอุปกรณ์บางส่วนเป็น สถานที่จัดศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ด้านความเข้าใจ ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน จากการประชุมและสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษา เข้าใจในหลักการจัดการศึกษายุคใหม่ และได้ประสานงานสร้างความเข้าใจกับประชาชน ร่วมมือสนับสนุนการจัดการศึกษา ดังนั้นหลักฐานการก่อสร้างที่ปรากฏ ซึ่งแสดงถึงการบรรลุเป้าหมายตามแผนงานในมาตรฐานอย่างเด่นชัด ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 75 พึงพอใจ

ข้อเสนอแนะ

1. พยายามจัดหาสื่อเทคโนโลยีระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม มาใช้ให้ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน

2. นำข้อมูลที่จัดเก็บไว้แล้วมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ จัดทำเป็นสารสนเทศที่สามารถแปรผลใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตรงเป้าหมาย และมีการนำเสนอที่น่าสนใจ เชื่อถือได้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบง่าย ๆ

3. ควรส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา คุณค่า ความหมาย ลำดับขั้นตอน ฯลฯ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านชนเผ่าต่าง ๆ ที่ถูกต้อง เพื่อการศึกษา ทำความเข้าใจให้เกิดความภูมิใจในเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ และสามารถใช้เป็นข้อมูล ประวัติ เรื่องราวเสนอต่อสาธารณชนที่มีความสนใจศึกษา ค้นคว้า ได้อย่างน่าเชื่อถือต่อไปในอนาคต

4. โครงการในแผนปฏิบัติการ ควรกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนทั้งปริมาณและคุณภาพ สามารถประเมินผลสรุปการดำเนินงานตามโครงการได้อย่างตรงประเด็น เช่น กำหนดปริมาณ จำนวนคน จำนวนครั้ง จำนวนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ กำหนดระดับคุณภาพที่ประสบผลสำเร็จระดับดีมาก ดี ปานกลาง ปรับปรุง หรือค่าเฉลี่ย ร้อยละ ฯลฯ

5. การจัดกิจกรรมห้องสมุด ควรจัดให้จูงใจผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น ต้องการเข้าไปศึกษาค้นคว้า เช่น การเล่านิทาน เรื่องราว เหตุการณ์ ฯลฯ ที่น่าสนใจและให้ไปหาอ่านรายละเอียดเพิ่มเติมจากเอกสารหนังสือพิมพ์ วารสาร ฯลฯ ในห้องสมุด หรือมอบหมายงานให้ไปศึกษาค้นคว้ารวบรวมเนื้อหาสาระจากพจนานุกรม สารานุกรม คู่มือ หรือหนังสืออ้างอิงอื่นๆ หรือจัดนิทรรศการแนะนำหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ ฯลฯ ที่น่าสนใจตามห้องเรียนหรือตามป้ายนิทรรศการตามอาคารต่างๆ ตามความเหมาะสม

ทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

1. ผู้เรียนส่วนมากเป็นชาวไทยภูเขา ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยีที่สามารถนำไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาได้ในอนาคต เช่น การเกษตรพื้นที่สูง การปลูกพืช สมุนไพรไม้หายาก การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ฯ เป็นต้น โดยขอรับการสนับสนุนวิทยากรอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ จากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญทั้งภาครัฐและเอกชน

2. การจัดหอพักนักเรียนประจำแก่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล ทุรกันคาร เป็นกิจกรรมสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสได้อย่างดี ควรประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้กว้างขวาง เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานและเอกชนที่มีศักยภาพ ให้สามารถขยายกิจการสนองความต้องการของท้องถิ่นทุรกันคารให้เพียงพอต่อไป

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง ของ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มีแนวคิดบนพื้นฐานของการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดโดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย หลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ผลักดันให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นงานที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายในเป็นการตรวจสอบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการดำเนินงานและสามารถพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาและการประเมินคุณภาพภายนอก เน้นการประเมินตามสภาพจริงของข้อมูล ไม่ว่าจะเป็สภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการบริการต่าง ๆ สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 33 (บ้านทุ่งพร้าว) ได้ข้อเสนอแนะไปปรับปรุงการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น (1) การจัดหาและใช้สื่อเทคโนโลยีระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม มาใช้ให้ครอบคลุมการจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน เพื่อแก้ปัญหาเด็กอยู่ห่างไกลความเจริญ หนทางยากลำบากหรือด้อยโอกาส (2) ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านชนเผ่าต่าง ๆ ที่ถูกต้อง เพื่อการศึกษาทำความเข้าใจให้เกิดความภูมิใจในเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ และสามารถใช้เป็นข้อมูลประวัตินี้ เรื่องราวเสนอต่อสาธารณชนที่มีความสนใจศึกษา ค้นคว้า ได้อย่างน่าเชื่อถือต่อไปในอนาคต (3) การจัดกิจกรรมห้องสมุด จูงใจผู้เรียนเกิดความสนใจ อยากรู้อยากเห็น ต้องการเข้าไปศึกษาค้นคว้า เช่น การเล่านิทาน เรื่องราว เหตุการณ์ หรือมอบหมายงานให้ไปศึกษาค้นคว้ารวบรวมเนื้อหาสาระจากพจนานุกรม สารานุกรม คู่มือ หรือหนังสืออ้างอิงอื่น ๆ หรือจัดนิทรรศการ

แนะนำหนังสือ เป็นต้น (4) นักเรียนส่วนมากเป็นชาวไทยภูเขา ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยีที่สามารถนำไปประกอบอาชีพในภูมิลำเนาได้ในอนาคต (5) การจัดหอพักนักเรียนประจำแก่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร เป็นกิจกรรมสร้างโอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสได้อย่างดี

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาไว้ดังนี้

พูน พรมมินทร์ (2542) ได้ศึกษาสภาพความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า สภาพความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านปัจจัย คือ มีการศึกษานโยบาย การศึกษาของรัฐบาล การศึกษาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ การกำหนดโครงสร้างในการบริหารงานของโรงเรียนเพื่อความคล่องตัว ในการทำงานให้เกิดคุณภาพ โดยมีการจัดทำแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไว้ล่วงหน้า ซึ่งทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมและมีวุฒิภาวะพร้อมที่จะเข้าเรียน ส่วนสภาพความพร้อมด้านปัจจัยที่มีสภาพความพร้อมต่ำ คือ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ซึ่งผู้ปกครองชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและวางแผนของโรงเรียน ด้านกระบวนการ คือ โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรปัจจุบันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งยังจัดกิจกรรมและบริการส่งเสริมการเรียนรู้ สนับสนุนการเรียนการสอนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ มีการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ส่วนสภาพความพร้อม ด้านกระบวนการที่มีสภาพความพร้อมต่ำ คือ การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน กรณีพบปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาให้นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามความสามารถและความถนัดตามศักยภาพ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กปัญญาเลิศ เด็กพิการและด้อยโอกาส ด้านผลผลิต คือ การเตรียมการเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศรัทธาและมุ่งมั่นในความคิด มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ และทักษะตามสาระการเรียนรู้ รักที่จะเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้มีจิตสำนึกในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม มีเจตคติที่ดี มีประสบการณ์ และทักษะในงานอาชีพสุจริต ทั้งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งมีจิตสำนึกและปฏิบัติตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่วนสภาพความพร้อมด้านผลผลิตที่มีสภาพความพร้อมต่ำ คือ การเตรียมการเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะการจัดการและสามารถใช้และ

พัฒนาเทคโนโลยี มีทักษะในการสื่อสาร มองเห็นคุณค่าในตนเองและพึ่งตนเอง เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีสุนทรียภาพ

ในขณะที่ ประไพศรี ชันคำ (2542) ได้ศึกษาการบริหารงานตามเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยาพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในการปฏิรูปการศึกษา ได้มีการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดแผนการดำเนินงาน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประชุมอนุมัติแผน ทำให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสภาพโรงเรียน มีการจัดระบบงานชัดเจน มอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถและส่งเสริมให้บุคลากรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติตามแผน ในการควบคุมกำกับติดตาม มีแผนดำเนินการอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนการประเมินผลดำเนินการทั้งการบันทึกข้อความและสรุปจากแบบสอบถาม โดยหัวหน้าฝ่ายและผู้รับผิดชอบนั้น ๆ

ในปีถัดมา ชัย ปองเสงี่ยม (2543) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านหลักสูตร มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและชุมชน จัดปัจจัยเอื้อต่อหลักสูตรแกนกลางและการจัดการเรียนการสอน แต่การดำเนินการยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่น ครูเห็นว่าต้องใช้เวลามากในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านกระบวนการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อให้เกิดการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง แต่การดำเนินการยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนที่เน้นกระบวนการที่หลากหลาย ขาดเทคนิคการสอนที่จะให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู ยกย่องสรรเสริญครูดีเด่น เนื่องจากครูบางส่วนขาดจิตสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครู ไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาตนศักยภาพของตนเอง รวมทั้งขาดแรงแรงจูงใจในการทำงาน การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ด้านการบริหารและการจัดการมีการตั้งคณะกรรมการโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการศึกษา โดยมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน แต่ยังคงขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้มี การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียนและระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของโรงเรียน

สำหรับ พยอมศรี วุฒวนารักษ์ (2543) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญห การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีปัญหา การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมปานกลาง ประเด็นที่เป็นปัญหารุนแรงคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบ การจัดทำมาตรฐาน การปฏิบัติงานการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เอกสารและสื่อด้านการประกันคุณภาพการศึกษาไม่เพียงพอและไม่ชัดเจน ชุมชนไม่มีศักยภาพ ที่จะเข้าร่วมในการจัดการศึกษา ข้อเสนอแนะ คือ จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องและ ทัวถึงตามเวลาที่เหมาะสมการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดในด้านที่สมควรต้องปรับปรุงพัฒนา ก่อนเป็นด้าน ๆ ไปและจัดทำข้อมูลสารสนเทศอย่างมีระบบสำหรับทุกมาตรฐานให้เป็นปัจจุบัน

ในขณะเดียวกัน จูไร ตนานนท์ (2543) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการประเมิน คุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่า การประเมินคุณภาพยังไม่ได้รับความ ร่วมมือจากกรมการศึกษาและครูเท่าที่ควร บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมิน คุณภาพและเกณฑ์การประเมินยังขาดตัวบ่งชี้ที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน

นอกจากนี้ สงกรานต์ เชนปัญญา (2543) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาของครูและผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารมีการรับรู้และเข้าใจมาก โดยมีการรับรู้และเข้าใจ มากในเรื่องความรู้พื้นฐานแต่ละระดับการศึกษาและจัดสิ่งแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยความสุขและประสบความสำเร็จ สำหรับปัญหาการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา บุคลากรยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ยังไม่เอื้อต่อ กระบวนการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่แท้จริงขาดแคลนวัสดุทัศนูปกรณ์ที่สำคัญและ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการสอนวิชาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ครูและผู้บริหารโรงเรียนได้เสนอแนะให้โรงเรียนมีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เช่น อาคารสถานที่ สื่อ อุปกรณ์ บุคลากร ควรให้ครูมีจรรยาบรรณและภูมิใจใน อาชีพตน เพื่อจะได้พัฒนาในด้านอื่นให้ประสบความสำเร็จควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของครู โดยให้มีการอบรมเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการเรียนรู้มีส่วนร่วม นอกจากนั้นควรมีการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นครูให้ตำแหน่งตรงความรู้และความถนัดของ ผู้สอน ตลอดจนควรออกใบประกอบวิชาชีพครูให้ครูทุกคนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

ในปีต่อมา บพิตร วิทยาวิโรจน์ (2545) ได้ศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านผู้เรียน โรงเรียนมีความพร้อมในเรื่องผู้เรียนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับโทษของ

สิ่งเสพติด และมีความซื่อสัตย์และ สุจริต รู้จักประหยัด และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่วนด้าน กระบวนการ โรงเรียนส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน โรงเรียนส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ในขณะที่ด้านปัจจัย ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครอง คณะครู ผู้บริหารมีความเป็น ประชาธิปไตย ปัญหาด้านผู้เรียน ผู้เรียนมีฐานะยากจน ผู้เรียนขาดความสนใจในการเรียน และ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้การอุดหนุนทุนการศึกษาแก่ผู้เรียน และควรให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติในการเรียนให้มากขึ้น ด้านกระบวนการ ครูขาดความเข้าใจในการจัด การเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูขาดความรู้และประสบการณ์ โรงเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ข้อเสนอแนะคือ ควรอบรมให้ความรู้แก่ครู และ บุคลากรในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดหาสื่อการเรียน วัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอ และควรมี ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องและชุมชนด้านปัจจัย โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดแคลนงบประมาณ ครูมีสวัสดิการไม่เพียงพอ ขาดการบริหารจัดการที่ดี และครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงตามวิชาที่สอน ข้อเสนอแนะ คือ ควรให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณและ ควรจัดสวัสดิการให้แก่ครูให้มากขึ้น

ในปีเดียวกัน ขงยูท ขัดผาบ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองลำปาง พบว่า การดำเนินงานประกัน คุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการเรียนการสอนและด้านการบริหาร โรงเรียน มีการปฏิบัติในทุกกิจกรรม ด้านคุณภาพนักเรียน ได้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมี ความรู้พื้นฐานตามหลักสูตร จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียน อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจัดกิจกรรมให้นักเรียนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในสัดส่วนที่เท่ากัน แต่ส่วนหนึ่งเห็นว่า ไม่มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียน พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ไม่ได้จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีพื้นฐานการปฏิบัติงานใน ชีวิตประจำวัน สำหรับปัญหาที่พบคือ ปัญหาทางครอบครัว ทำให้คุณภาพของนักเรียนไม่ดี นักเรียนมีนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ ขาดทักษะการหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดการกระตุ้นและแรงเสริม ขาดจิตสำนึกในการทำงาน ผู้ปกครองไม่สนใจการเรียนของเด็ก และนักเรียนมีความพิการทำให้ เรียนไม่ทัน การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาครูไม่เปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการสอน เด็ก นักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว ครูขาดความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน ครูปรับตัวไม่ทันกับการ เปลี่ยนแปลง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ไม่เป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนขาดการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่าง

ต่อเนื่อง ควรให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสร้างจิตสำนึกให้พ่อแม่สนใจการเรียนเด็ก จัดหาทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนขาดแคลน และควรมีการสร้างเกณฑ์การประเมินผลนักเรียนตามสภาพความเป็นจริง ควรจัดอบรมพัฒนาครูให้บ่อย ๆ ให้ครูสอนเสริมนอกเวลา ควรจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการให้มาก และสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้ปกครอง

ส่วน พงษ์สุวรรณ โปธาสินธุ์ (2546) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านบริหารโรงเรียนและการจัดการ มีการปฏิบัติทุกกิจกรรม สำหรับปัญหาที่พบคือ นักเรียนมีความรู้พื้นฐานต่างกัน ครอบครัวยังมีปัญหา ขาดระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานครูใช้วิธีการสอนแบบเก่า มีภาระงานมาก ขาดการวางแผนและเตรียมการสอน ส่วนโรงเรียนขาดงบประมาณ ขาดบุคลากรเฉพาะด้านและขาดการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ในปีต่อมา ณีฎฐรี โพธิ์คง (2547) ได้ศึกษาระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า การดำเนินงานเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ ขั้นการรายงาน ขั้นรับการประเมิน และขั้นการปรับปรุง มีการปฏิบัติงานดีมาก ส่วนกิจกรรมที่มีการปฏิบัติปานกลาง ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลของชุมชนและแนวโน้มในการพัฒนาท้องถิ่น ในส่วนของปัญหาและข้อเสนอแนะที่พบคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะ ขาดความตระหนักและความสนใจ ขาดความพร้อมและประสบการณ์ ในเรื่องการประกันคุณภาพของสถานศึกษา บุคลากรมีภาระงานมาก ขาดการจัดเก็บข้อมูลชุมชน การจัดทำสารสนเทศในด้านต่าง ๆ ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มในการพัฒนาท้องถิ่น ขาดระบบในการทำงานและขาดการกำกับ ติดตามตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะ คือ มีการจัดเก็บข้อมูลชุมชนมีการจัดทำสารสนเทศด้านต่าง ๆ มีระบบการตรวจสอบติดตามอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับ ประณีต วงศ์ตะ (2547) ได้ศึกษาความพร้อมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ด้านผู้เรียนโดยภาพรวม มีความพร้อมในการจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ที่เห็นว่าไม่พร้อม คือ การบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนและไม่แน่ใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ฝึกการจำแนกประเภทข้อมูล การจัดทำแบบประเมินนักเรียนเป็นรายบุคคล ปัญหาคือ นักเรียนขาดความพร้อมในการเรียนรู้ นักเรียนขาดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ นักเรียนขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีฐานะยากจน นักเรียนขาดความรับผิดชอบ นักเรียนไม่รู้จักตนเอง และไม่สามารถเลือกสิ่งที่

เหมาะสมกับตนเอง นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเองและนักเรียนขาดทักษะในการทำงาน ข้อเสนอแนะ คือ ควรสร้างความเข้าใจ ความตระหนักแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมทักษะกระบวนการและเทคนิคการสอนแก่ครูผู้สอนให้มากขึ้น ควรมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการอย่างจริงจัง ควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ควรจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจผู้เรียนที่หลากหลายควรจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรนำข้อมูลผู้เรียนมาวิเคราะห์และนำไปพัฒนา ควรประชุมผู้ปกครอง จัดทำแผ่นพับ เผยแพร่กิจกรรมของโรงเรียน

ในปีเดียวกัน พระอริการสุพล คิคข้างบน (2547) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่าผลการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานพอใช้ ส่วนปัญหาที่สำคัญมากที่สุดในด้านผลผลิต คือนักเรียนมีฐานะทางครอบครัวยากจนและมีปัญหาทางครอบครัว ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารภาครัฐและสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ และให้ความเอาใจใส่ในปัญหาต่าง ๆ ให้ครอบคลุมทุกด้าน ด้านกระบวนการและด้านปัจจัย คือ ครู บุคลากร ไม่เข้าใจขั้นตอนวิธีการที่ชัดเจน ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการปรับปรุงขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความชัดเจนและแนะนำให้ครู บุคลากรได้เข้าใจอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้ เอนก ตาเจริญเมือง (2547) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมในการเตรียมความพร้อมของบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน แต่บุคลากรในสถานศึกษายังไม่เข้าใจขั้นตอน การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ส่วนการดำเนินการวางแผน ได้จัดทำข้อมูลสารสนเทศและนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและทิศทางในการจัดการศึกษา และนำมาจัดเป็นแผนปฏิบัติงานประจำปีให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนข้อมูล ที่นำมาใช้ในการวางแผนไม่เพียงพอ และจากการรายงานผลจากการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีต่อต้นสังกัดสาธารณสุข แต่การจัดทำรายงานไม่ถูกต้องกับความเป็นจริง

ในปีถัดมา วันทนีย์ อินทร์บุรี (2548) ได้ศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า ภาพรวมของ

การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มีความพร้อมในเกณฑ์พอใช้ ทั้งในด้านผู้เรียน ด้านผู้บริหารและด้านครู ส่วนข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ นักเรียนมีอิสระความคิดจึงแสดงออกทางพฤติกรรมมากเป็นพิเศษ ส่งผลให้ขาดระเบียบวินัยในชั้นเรียน ส่วนด้านผู้บริหาร ปัญหาที่พบมากที่สุดคือ ผู้บริหารไม่นำความคิดของบุคลากรส่วนใหญ่ตัดสินใจแก้ปัญหา ไม่มีเวลาพบปะนักเรียนและขาดการวางแผนในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ด้านครู ปัญหาที่พบมากที่สุด คือครูยังขาดการสนับสนุนให้พัฒนาด้านวิชาการอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน โดยส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาทั้งด้านการอบรมทางวิชาการและอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับ วิจิตรรัตน์ ทองอินทร์ (2548) ดัชนีชี้วัดการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ พบว่า ด้านคุณภาพของนักศึกษา ควรมีการเพิ่มทักษะพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีแก่นักศึกษา พัฒนานักศึกษาให้มีความสามารถทางการพยาบาล จัดให้นักศึกษามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม จัดกิจกรรมพัฒนาสมรรถภาพทางกายของนักศึกษา จัดกิจกรรมให้นักศึกษาร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมนักศึกษาจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ ให้ความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพแก่นักศึกษา ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน และจัดกิจกรรมให้นักศึกษารู้จักภาวะโภชนาการ และไม่แน่ใจคือ จัดกิจกรรมให้นักศึกษาใช้ทรัพย์สินอย่างคุ้มค่า ปัญหาคือ นักศึกษาขาดความกระตือรือร้นในการศึกษาความรู้ด้วยตนเองนอกเหนือจากห้องเรียน ไม่ให้ความร่วมมือและขาดความรับผิดชอบต่อบทบาทของนักศึกษา นักศึกษาสอบขึ้นทะเบียนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้น้อย นักศึกษาขาดทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลและขาดความรู้เชิงวิชาการ นักศึกษาขาดความมั่นใจและความมุ่งมั่นเพื่อจะไปสู่ความสำเร็จและเป้าหมายของชีวิต นักศึกษาไม่สามารถนำความรู้จากการเรียนในห้องเรียนไปใช้ในการปฏิบัติงาน ขาดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเชื่อมโยงความคิดอย่างมีเหตุผลด้านการแสดงออกให้เห็นเด่นชัด นักศึกษามีปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น นักศึกษามีความรู้สึกลังเลต่อการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง การดำเนินงานเกี่ยวกับนักศึกษาไม่ต่อเนื่อง นักศึกษายังไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อชุมชน นักศึกษามาจากท้องถิ่นที่หลากหลายทำให้ยากต่อการพัฒนา ข้อเสนอแนะ คือ ควรพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น ควรจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อาจารย์และนักศึกษาควรปรับทัศนคติให้ตรงกันก่อนการปฏิบัติการเรียนการสอน ควรมีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา ควรปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ควรมี

การวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริง ควรคัดเลือกนักศึกษาที่มีความรักในวิชาชีพเพื่อจะได้นักศึกษาที่มีความตั้งใจในการศึกษา ควรเน้นทักษะปฏิบัติในการสอน โดยการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติในการพยาบาลก่อนที่จะถ่ายทอดแก่นักศึกษา ควรสร้างองค์ความรู้ใหม่ในลักษณะระดับสากล มีความสามารถในการใช้ภาษาการใช้ตรรกะ การคิดวิเคราะห์ และความสามารถในเชิงเทคโนโลยี และควรเตรียมความพร้อมเพื่อการสอบ โดยการใช้ข้อสอบวิชาการพยาบาลทุกรายวิชามีลักษณะเหมือนข้อสอบของสภาการพยาบาล

ส่วน สราวุธ สมอินสอน (2549) ได้ศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครลำปาง พบว่า ด้านผู้เรียน สถานศึกษาสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย และเน้นให้ผู้เรียนมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม บางส่วนเห็นว่า ไม่ได้ปฏิบัติในการฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านกีฬา ในขณะที่บางส่วนไม่แน่ใจในการฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดสังเคราะห์ โดยที่ผู้บริหารทั้งหมดเห็นว่า สถานศึกษาสอนให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีค่านิยมที่พึงประสงค์ อบรมให้ผู้เรียนปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา ฝึกให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและสังคม มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย เน้นให้ผู้เรียนมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ที่จำเป็นตามหลักสูตร ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเอง จัดบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่ดั่งงามของไทย อบรมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดี ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการทำงาน ฝึกให้ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อบรมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต แนะนำวิธีที่ทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี อบรมให้ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา ฝึกให้นักเรียนมีทักษะด้านกีฬา บางส่วนไม่แน่ใจในการฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การจัดสภาพที่ทำให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การฝึกให้ผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองและการจัดบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ

ในขณะที่ เรณู ชุ่มวาริ (2549) ได้ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสิริมงคลานุสรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดีมาก แต่ก็มีบางกิจกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนร้อยละ 75 ขึ้นไป ถัดนอกกรอบได้ สามารถพัฒนาและริเริ่มสิ่งใหม่ และรวบรวมความรู้ความคิดเห็นเดิมแล้วสร้างเป็นความรู้ใหม่ตามแนวคิดของตนเองได้อย่างมีหลักเกณฑ์ การจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีผลงานหรืองานศิลปะหรืองานสร้างสรรค์ สรุปลงเป็นเหตุผลเชิงตรรกะ และสร้างสิ่งใหม่ได้ สรุปลงสาระและเชื่อมโยงเพื่อนำมาวางแผนโครงการได้ วิจารณ์สิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยผ่านการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลความคิดต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องมีเหตุผล สรุปลงสิ่งที่ได้เรียนรู้ เป็นความคิดรวบยอดหรือความรู้ที่ใช้แก้ปัญหาได้ ส่วนครูมีความสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดี อีกทั้งผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องพอใช้ แต่ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรอยู่ในระดับปรับปรุง

นอกจากนี้ ชาญเจริญ ชื่อชวกรกุล (2550) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอกกรอบที่สองของโรงเรียน โป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก จังหวัดลำปาง พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน โป่งหลวงวิทยา รัชมังคลาภิเษก จังหวัดลำปาง มีมาตรฐาน 4 ด้าน คือ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดี แต่มีมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน 2 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ที่มีผลอยู่ในระดับพอใช้ ปัญหาที่สำคัญที่สุดในด้านคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดไตร่ตรอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ข้อเสนอแนะคือ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ และควรจัดกิจกรรมหรือหาวิธีพัฒนานักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำให้สูงขึ้น

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญ ในระบบการศึกษาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือกันผลักดันให้เกิดการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา พร้อมทั้งนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบและพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้โรงเรียนมีคุณภาพการศึกษามุ่งตามมาตรฐานการศึกษา